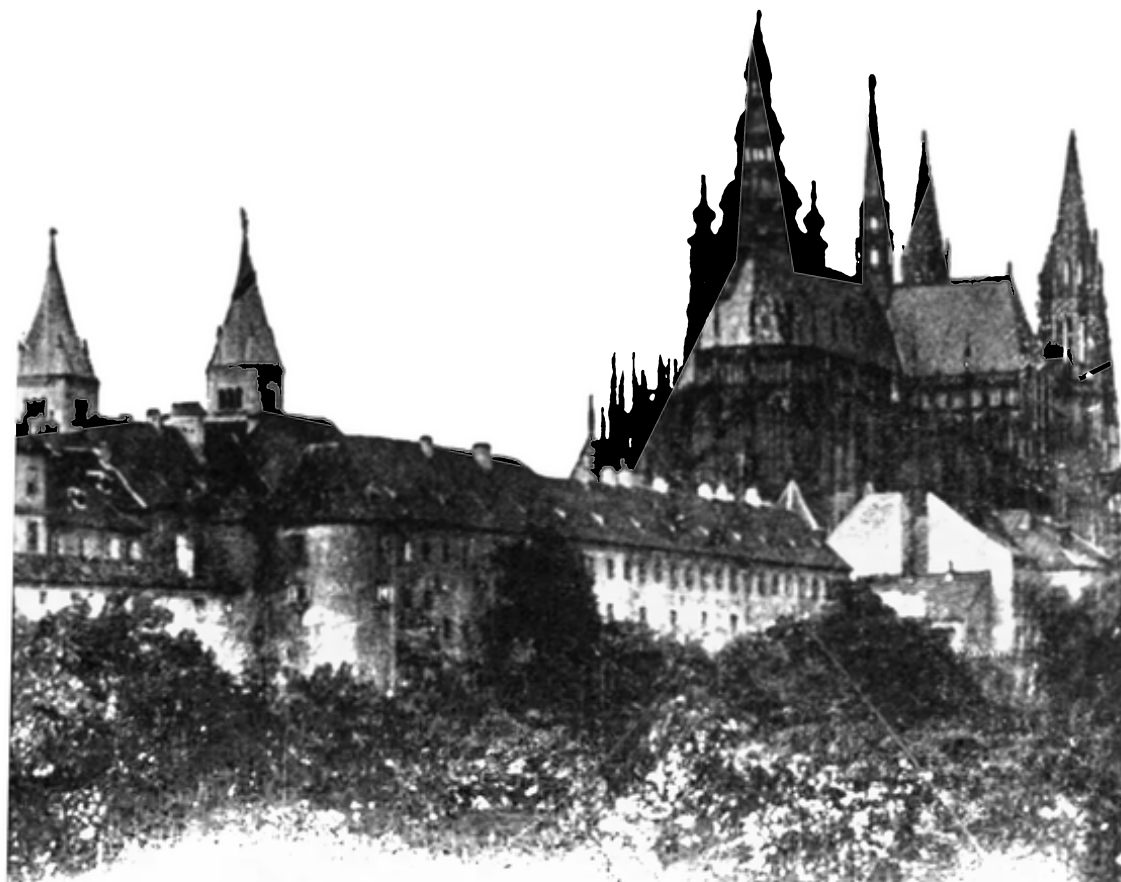

ILUSTROVANÝ
PRŮVODCE
METROPOL. CHRÁMEM
SVATÉHO VÍTA
V PRAZE.

SESTAVIL
Dr. ANTONÍN PODLAHA.

ČTVRTÉ VYDÁNÍ.

ILUSTROVANÝ
PRŮVODCE
METROPOLITNÍM CHRÁMEM
SVATÉHO VÍTA
V PRAZE.

SESTAVIL
Dr. ANTONÍN PODLAHA.

Čtvrté vydání.

V PRAZE 1925.

Nákl. vlastním. — Tiskem České Grafické Unie a. s. v Praze.

STRUČNÉ DĚJINY STAVBY.

V místech nynějšího chrámu sv. Víta stával nejprve malý *okrouhlý románský kostelík*, zbudovaný v X. století sv. Václavem. Ve století XI. vystavěn byl *větší, trojlodní chrám*, rovněž ve slohu románském; na jeho místě budována posléze od století XIV. *nynější gotická stavba*.

K nynějšímu chrámu svatého Víta položen byl *základ k podnětu Karla IV. r. 1344*.

Plány zhotovil *Matyáš z Arrasu*, jenž řídil stavbu do r. 1352; po něm pokračoval *Petr Parlér* do r. 1397.

R. 1385 dokončena byla stavba presbytáře, načež přikročeno k stavbě veliké věže a r. 1392 k stavbě chrámové lodi.

Po Petru Parlérovi následoval syn jeho *Jan* a potom jiní stavitelé až do r. 1418.

Husitské války přerušily další stavbu.

Teprve za krále *Vladislava II. (1471—1516)* přikročeno opět k dílu. Ale strašlivý *požár* dne 2. června r. 1541 zničil novou stavbu a poškodil část starou. *Ferdinand I.* dal starou část opravit a věž mistrem *Bonifacem Wohlmuthem* ve slohu renaissančním zakončiti (1563).

Mnoho vzácných památek uvnitř chrámu zničeno bylo roku 1619 za krále *Bedřicha Falckého*.

Císař *Leopold I.* chtěl chrám dostavěti a položil roku 1673 základní kámen k části další, ale peněžní nesnáze zmařily tento pokus.

Za *obléhání Prahy od Prusů* r. 1757 byl chrám střelbou těžce poškozen. Roku 1770 byla *střecha věže* opravena, přičemž byla dřívější podoba její v podstatě ponechána.

Kanovník *Václ. Michael Pešina* dal podnět k založení spolku, jenž by pečoval o dostavění velechrámu. Spolek ten byl r. 1844 povolen, ale pro nepříznivé okolnosti započal svoji činnost teprve roku 1859, přijav jméno »*Jednota k dostavění chrámu sv. Víta*«.

Péčí Jednoty byla nejdříve, počínajíc r. 1862, opravena důkladně část stará, načež 1. října 1873 položen byl zá-

kladní kámen k části nové. R. 1892 dostavěny byly obě průčelní věže, r. 1900 dokončena železná konstrukce střechy a kryt její; načež r. 1903 dokonána klenba střední vysoké lodi.

Celkem od počátku roku 1862 až do konce r. 1923, tedy za 61 let, obnášel náklad stavební 9,847.347 Kč.

Stavbu vedl do r. 1871 *Josef Kranner*, do r. 1899 *Josef Mocker*, po něm nyní *Kamil Hilbert*.

Do roku 1929, kdy slaviti se bude tisící výročí smrti sv. Václava, má býti stavba dokončena.

VNĚJŠEK CHRÁMU SV. VÍTA,

poutá velebností celku i krásou a rozmanitostí jednotlivých článkův. Jestliž to jedna z nejkrásnějších staveb gotických na světě.

- 1 Stojíce na třetím hradním nádvoří, před jižní stranou chrámu, spatřujeme **novou část chrámu** téměř již hotovou se *dvěma štíhlými věžemi* v průčelí.

Obě věže ozdobeny jsou *14 sochami světců*, jež roku 1903 zhotovili sochaři: Frant. Hergesell, Jos. Kalvoda, Vincenc Vosmík, Jan Kastner, Štěpán Zálešák, Emil Halman, a sochou *Karla IV.*, kterouž r. 1908 zhotovil Stanislav Sucharda.

Dále spatřujeme mohutnou, téměř 100 metrů vysokou **věž boční**, která však jen do výše 57 m jest vystavěna slohem gotickým a již také v té části úplně jest opravena, kdežto ostatek, se zelenou, mědí krytou bání, jest zbudován ve slohu renaissančním. Toto zakončení věže stalo se podstatnou malebnou součástí pohledu na Hrad Pražský, i bude zachováno, a nikoliv, jak dříve zamýšleno bylo, novogotickou dostavbou nahrazeno.

- 2 Vedle věže nad jižním portálem spatřuje se vzácná ozdoba stavby: **mosaikový obraz zná-**

zorňující »Poslední soud«, kterýž při restauračních pracích r. 1890 pečlivě se stěny byl sňat a r. 1910 akademickým malířem Viktorem Försterem opět na bývalém svém místě zdařile byl umístěn. Obraz ten byl proveden v letech 1370 a 1371 na rozkaz Karla IV., jenž se na něm se svou manželkou a se sv. patrony českými spatřuje.

Jdeme-li dále ke straně východní a projdeme-li pod oblouky chodby, která chrám s hradem královským spojuje, až na volné prostranství na východní straně chrámu, shlédneme odtud nejlépe **starou jeho část, nyní důkladně opravenou.** 3 Vidíme, že kolkolem seskupeny jsou nižší *kaple*, kryté nízkými stříškami, a mezi nimi že zvedá se *vysoká loď střední* opřená smělými oblouky, vyrůstajícími ze štíhlých ozdobných pilířův a pokrytá strmou střechou.

Obdivujeme se ladnosti a ztepilosti velebné stavby a všimneme si i krásných jednotlivostí: tesaných lepotvárných ozdob (t. zv. *kružeb*) v oknech, kamenných ozdobných zábradlí, umělých schodišť, pitvorných nestvůr pod římsami k odvádění dešťové vody (tak zv. *chrličů*), štíhlých jehlanců (tak zv. *fiál*), zakončujících opěrné pilíře, ozdobených na hranách lupenovitými ozdůbkami a na vrcholu křížovou kyticí.

Na jižní straně chrámu povšimněme si také ještě pěkného *sousoší sv. Jana Nep.*, zhotoveného r. 1763 sochařem Frant. Platzerem.

Prohlédnuvše si vnějšek, vstupme postranním vchodem

DOVNITŘ CHRÁMU

a jděme doprostřed před hlavní oltář. Nejdříve rozhlédneme se kolem a do výše. I tu naplňuje nás krása stavby obdivem.

Dole vidíme kol kolem řadu velikých **hrotitých oblouků (arkád)**, jež spočívají na mohut. pilířích.

Nad nimi jde kol kolem překrásná *chodba* (t. zv. »triforium«) na způsob galerie nebo pavlače, opatřená zevně zasklenými okénky a dovnitř sloupky a kamenným zábradlím. Chodba ta přerušena jest v pravidelných mezerách pokračováním dolejších pilířův. Dříve bývaly v těchto pilířích malé průchody, které však při poslední opravě k zabezpečení pevnosti pilířů byly zadrženy. Nad těmito průchody umístěna jsou v kameni tesaná (bystrému oku i zdola patrná) *poprsí* těch, kdož ve století XIV. o stavbu zásluh si získali: králů Karla IV. a Václava IV. i jejich manželek, tří prvních arcibiskupů Pražských (Arnošta z Pardubic, Jana Očka z Vlašimě a Jana z Jenštýna), dále metropolitních kanovníků, kteří byli řediteli stavby, a posléze obou prvních stavitelů: Matyáše z Arrasu a Petra Parlére.

Nad krásnou vzdušnou touto chodbou spatřujeme řadu **obrovských oken** kol kolem vedle sebe, i žasneme, vidouce, že mezi nimi jen štíhlé pilíře vzhůru se pnou a celou klenbu nesou. Mohutná **klenba** ozdobena jest žebry šikmo se protínajícími.

Obdivu hoden jest důmysl stavitelův, jenž velikou tíhu klenby dovedl rozložiti tak, aby možno bylo ponechati za

podporu jen několik štíhlých pilířů, zvenčí ovšem dovedně opřených.

Na obou šikmých stěnách pod triforiemi jsou na černém pozadí zlatým písmem provedené latinské nápisy, obsahující stručné dějiny chrámu od r. 922 do r. 1630.

V presbytáři (r. 1873 o délku jednoho klenbového pole k západu rozšířeném) spatřujeme

HLAVNÍ OLTÁŘ

z opuky tesaný, zbudovaný v letech 1868—1873 dle návrhu stavitele velechrámu *Jos. Krannera*, zdokonaleného *Jos. Mockrem*, nákladem 60.000 K. V hořejší části oltáře jest šest *schránek na svaté ostatky (relikviářů)*, ozdobených krásnými smaltovými (emailovanými) obrazy sv. Vojtěcha, sv. Cyrila, sv. Víta, sv. Václava, sv. Lidmily a sv. Prokopa s výjevy z jejich života, jež dle návrhů *Frant. Sequense* provedl *Josef Chadt*. Stůl oltářní ozdoben jest vpředu krásně tesanými polovypuklými *poprsími starozákonních prorokův* (uprostřed Mojžíš, po stranách Malachiáš, Ezechiel, Isaiáš, Jeremiáš, Daniel, Zachariáš) od *L. Šimka*.

Bronzové pozlacené oltářní svícny zhotoveny r. 1878 dle nákresů Mockrových firmou Hanusch a Dzedzinski ve Vídni; emailovou ornamentaci na nich provedl Chadt.

V presbytáři po obou stranách jsou sedadla pro metropolitní kanovníky a duchovenstvo chrámové; na straně levé (evangelijní) jest trůn arcibiskupův.

Vlevo u pilíře nad schody do presbytáře stojí *kazatelna* ze dřeva řezaná, ve slohu pozdně renaissančním z r. 1631.

Obrátíme-li se od oltáře dozadu, spatříme uprostřed chrámové lodi

z bílého mramoru v ušlechtilém slohu renaissancním, kterou zříditi dal císař Rudolf II. v letech 1564 až 1589 nákladem 32.000 dukátův od nizozemského sochaře *Alexandra Colina*.

Na víku vytesány jsou tři ležící postavy v životní velikosti: uprostřed císař Ferdinand I. († 1564), po jeho levici manželka jeho Anna († 1547) a po pravici jeho syn, císař Maximilian II. († 1576). Těla těchto tří panovnických osob pochována jsou uvnitř tumby samé. Vpředu na víku stojí socha »Zmrtvýchvstávší Spasitel«.

Na plochách postranních mezi krásnými ozdobami jsou medaillonky s dovedně pracovanými poprsími jiných českých králův a královen tu pochovaných (Karla IV., jeho čtyř manželek, Václava IV., Ladislava Pohrobka a Jiřího z Poděbrad).

Těla těchto panovnických osob, jakož i císaře Rudolfa II., arcikněžny Eleonory, dcery císaře Maxmiliána II. († 1580) a Marie Amalie vévodkyně z Parmy († 1804), pochována jsou pod mausoleem v klenuté hrobce, do níž jest vchod zakrytý kamenem do dlažby zapuštěným.

Kolkolem jest vkusná železná mříž, rovněž z doby Rudolfovy.

KAPLE SV. VÁCLAVA

Na tomto místě stával onen původní *okrouhlý románský kostelík sv. Víta*, jež sv. Václav v X. století vystavěti dal. Při důkladném prozkoumání kaple r. 1911 byly pod nynější dlažbou nalezeny základní zdi tohoto kostelíka, jakož i pozdějších románských staveb.

Kaple tato, přednímu patronu českému zasvěcená, během času velice zpuskla. To těžce nesl probošt metropolitní kapitoly *Msgre Antonín Hora*, i věnoval r. 1905 na důstojnou její úpravu 100.000 korun. Provedení zamýšlené opravy již se nedočkal; zemřel 15. května 1906. Oprava provedena

byla pečlivým způsobem pod vedením architekta K. Hilberta v letech 1912 a 1913.

Na těžkých, železem pobitých dveřích jest krásně pracovaná *bronzová rukověť v podobě lví hlavy s kruhem* (ze XIV. stol.).

Stěny kaple jsou v **dolejší části** pokryty leštěnými *polodrahokamy* (acháty, amethysty, chrysoprasy, jaspisy, karneoly) zlacenou sádrou spojenými; mezi nimi *vzácné malby* z doby Karla IV. (1372), v pozdějších dobách pohřichu značně přemalované.

U vchodu na stěně západní: sv. Petr a Pavel, potom kolem 6
několik výjevů z umučení Páně: Kristus Pán v zahradě Getsemanské, Zajetí Krista Pána (obě tyto malby byly asi kolem roku 1550 nově provedeny na místě maleb původních, tehdáž snad již poškozených), Kristus Pán před Pilátem, Zbičovaný Kristus ke sloupu přivázaný, Kristus trním korunovaný, Tělo Kristovo v hrobě odpočívající, nad nímž lkají tři svaté ženy; dále: zmrtvýchvstání Páně, nanebevstoupení Páně a seslání Ducha sv.

Na stěně východní spatřuje se ukřižovaný Spasitel uprostřed P. Marie a sv. Jana, po stranách pak Karel IV. a manželka jeho Eliška Pomořanská.

Tato malba tvořila původně obraz *oltáře sv. Jana evang. 7*
zasvěceného, který tu kdysi stával a v pozdější době byl odstraněn. Při poslední opravě byl tu postaven oltář nový, do jehož čela vsazen byl pozůstatek starého gotického, ze XIV. stol. pocházejícího oltáře, jenž býval dříve ve východní zdi kaple sv. Anny. Nové reliefs na bočních stěnách oltáře modeloval Vojt. Sucharda. Tabernakl emailem a polodrahokamy ozdobený dle nákresu arch. Hilberta provedl Frant. Anýž; rovněž tak i mešní tabulky a svícny.

V hořejších částech stěn jsou neméně cenné malby z počátku století XVI., představující výjevy ze života sv. Václava.

Malby tyto provedeny byly asi dvěma nebo třemi neznámými umělci; nejcennější jest veliká prostřední malba na stěně západní, připomínající způsob augšpurského malíře Hanuše Burgkmaira (1473 — 1531); některé malby na stěně severní připomínají způsob Leonarda Becka (1480 až 1542), rovněž malíře augšpurského.

V letech 1612—1615 byly tyto malby obnoveny malířem *Danielem Alexiem* z *Květné* nákladem velmožů českých. Malby tyto byly prachem a čmoudem tak pokryty, že byly sotva znatelný. Při zmíněné opravě byly v letech 1912 a 1913 malířem G. Mikskem očištěny a objevily se opět v bývalé nádheře.

Řada výjevů počíná *na stěně jižní* nad vchodem do korunní komory; spatřují se tu tyto výjevy: Sv. Václav dává křtíti pohanské děti; 2. přisluhuje při mši sv., 3. přijímá od císaře rámě sv. Víta.

Na stěně západní: 1. Podiven kráčí ve sněhu ve šlépějích sv. Václava; 2. sv. Václav vykupuje pohanské děti, 3. řezenský biskup vkládá spolu se sv. Václavem rámě sv. Víta do oltáře kostela svatým Václavem zbudovaného; 4. na hoře síň s trůnem císařským, po jehož stranách sedí kurfirstové; uprostřed císař spěchá vstříc sv. Václavu, jenž přichází uprostřed dvou andělův. Pod tím šest znaků (vlevo: arcibiskupství trevírského, kolínského a mohučského; vpravo: kurfiřtství falckého, saského a braniborského). Nejníže sv. Václav sedá s koně; 5. sv. Václav navštěvuje vězně; 6. boří šibenice; 7. pohřbívá chudé.

Na stěně severní: 1. Sv. Václav ujímá se chorých; 2. hostí chudé; 3. Při převezení těla sv. Václava propouštějí se vězňové na svobodu; 4. Sv. Václav stoluje s bratrem Boleslavem; 5. přichází na návštěvu ke svému bratru; 6. kouřimský kníže koří se sv. Václavu, vida anděly po jeho boku. 7. Sv. Václav umlouvá s knížetem Kouřimským rozhodnutí bitvy soubojem (polovice tohoto výjevu jest na stěně východní).

Na stěně východní: 1. Sv. Václav seje obilí; 2. mele mouku a peče hostie; 3. lisuje víno; 4. přináší tajně chudým dříví a jest od hajných ztýrán; 5. zavraždění sv. Václava.

Uprostřed stěny východní po levé straně okna král Vladislav II. (nad ním znak česko-uhersko-moravsko-slezský), po pravé straně manželka jeho Anna z Foix, jež zemřela r. 1506 (nad ní složitý znak rodiny, z níž pocházela). Dole : uprostřed dvou andělův a skupiny čtyř sv. patronů českých (vlevo sv. Zikmund a sv. Vít, vpravo sv. Vojtěch a sv. Lidmila*) stojí krásná, r. 1373 od *Petra Parléře* zhotovená kamenná socha sv. Václava. Polychromie sochy z doby renesanční byla r. 1913 obnovena.

Zakončení řady výjevů ze života sv. Václava jest na stěně jižní: 1. Kristus na kříži zjevuje se dánskému králi a přikazuje mu, aby vystavěl ke cti sv. Václava kostel; 2. král dánský dává stavěti kostel ten; 3. Podiven zabíjí v lázni jednoho z vrahů sv. Václava a jest za to k rozkazu Boleslavovu oběšen.

Uprostřed kaple stával původně nádherný, zlatem a drahokamy bohatě vyzdobený náhrobní oltář sv. Václava, jež Karel IV. zříditi dal. Ale král Zikmund užil ozdob těch na útraty válečné. Nynější oltář byl proveden dle návrhu arch. Hilberta; koncipován byl vzhledem ke zbytkům původního oltáře, objeveným r. 1911, a celkovým svým tvarem podobá se onomu oltáři původnímu.

Spodní část obložena jest leštěnými polodrahokamy, z nichž mnohé pocházejí z valounů, jež neupotřebeny ještě z doby Karla IV. se uchovaly. Polodrahokamy leštila firma Frant. Šlechty v Turnově. Po stranách jsou medaillony s poprsími andělů, v západním čele eucharistický kalich s mystickými ptáky. Plastickou tuto ozdobu modeloval Stanislav Sucharda.

V západním čele jest vlastní oltář, na tumbě pak umístěna jest prozatímní domečkovitá schránka pro ostatky sv. Václava, v celkové podobě nádherné schránky budoucí.

*) Tyto malby dvou andělův a čtyř sv. patronů pocházejí z doby pozdně gotické a byly v XVI. stol. přemalovány.

Nad oltářní mensou ve výklenku prozatímní schránky je stříbrné poprsí sv. Václava, jež zhotoviti dal král Vladislav na konci XV. stol., a jež dříve chováno bylo v pokladnici chrámové.

Před východním čelem tohoto oltáře visí barokový kovový závěs z XVIII. stol., na němž zavěšeno jest sedm cínových lamp, z nichž pět jest z r. 1838.

V jihozápadním rohu kaple jest *vchod ke komoře korunní*, v níž chová se koruna česká spolu s ostatními korunovačními klenoty. Komora ta jest nepřístupna, uzavřena jsouc dveřmi se sedmi zámky, od nichž klíče mají přední hodnostáři a úřadové zemští, církevní i světští (1. arcibiskup, 2. a 3. zemská politická správa, 4. a 5. zemský správní výbor, 6. metropolitní kapitula, 7. purkmistr pražský).

Vlevo od oltáře (sv. Jana ev.), stojícího při stěně východní, jest ve zdi výklenek s pěknou pozlacenou gotickou mřížkou železnou, slouživší za schránku pro nejsv. Svátost; vpravo jest menší výklenek pro mešní konvičky.

V severovýchodním rohu kaple stojí renesanční **bronzová socha sv. Václava v baldachýnu**, na jehož vrcholu jest svícen. Dílo toto zhotoveno bylo r. 1532 *Hanušem Vischerem* v Norimberce nákladem Staroměstského cechu sladovnického (na památku toho, že r. 1420 staroměstští sladovníci obhájili chrám Svatovítský před husity, chtějícími jej zpustošiti).

V rohu jihovýchodním stojí veliký ze železa kutý a pozlacený **relikviář** ze XIV. století na způsob gotické vížky.

Karel IV. dal schránku tuto zhotoviti pro řetěz, jímž sv. Klement spoután byl, když jej katané do moře uvrhli. Relikviář tento pokládán byl mylně za model, jak zakončení veliké věže vypadati mělo; malíř Ludvík Kohl vymaloval roku 1814 chrám Svatovítský, jak si jej dostavěný představoval, se dvěma věžemi v bocích této podoby.

Na pilíři vedle sev. vchodu upevněn jest **obraz na dřevě malovaný z r. 1543, představující »Smrt sv. Václava«**, malov. po způsobu Luk. Cranacha.

Vlevo od zmíněného vchodu stojí **křtitelnice** z konce XVI. stol., prostá sice, ale zhotovená z hadce (serpentinu).

Dřevěné víko zhotovil r. 1714 M. Nonnenmacher a sochu »Křest Páně« na něm Ferd. Geiger.

Do stěny východní vsazena jest bronzová deska s nápisem latinským, připomínajícím poslední opravu kaple.

Nové barevné zasklení oken kaple provedeno bylo roku 1913 z daru 3000 zl., věnovaného r. 1881 kanovníkem Janem Bernardem († 1882); provedl je dle návrhů architekta Hilberta Jan Kryšpín; nákres k figurální části oken (Madonna s Ježíškem) podal Artuš Scheiner.

Z téhož daru proveden byl také nový lustr, kutý ze železného plechu, pozlacený a polodrahokamy posázený, s 32 elektrickými světly; lustr dle nákresu architekta Hilberta provedl Frant. Anýž.

Také nové dveře západní pořízeny byly ze zmíněného daru; ozdobné pobití jich provedl dle návrhu architekta Hilberta A. Charvát.

Vystoupivším z kaple sv. Václava otvírá se nám pohled do **postranní lodi**, v níž právě stojíme, a která, jsouc o polovici užší a značně nižší nežli loď hlavní, na způsob chodby (ochozu) kolem ní se táhne, obklopena jsouc s druhé strany řadou **kaplí**, jež od ní odděleny jsou toliko nízkými *mřížkami* s lucernami na způsob hvězd.

Mřížky ty z mramoru a železa velmi dovedně slohem barokním provedené zřízeny byly v letech 1730 až 1748 (číslice letopočtů ze železa vytepané jsou vkomponovány do prutů mřížových).

U vchodu kaple sv. Václava všimněme si pěkného renaissančního mramorového **náhrobku Jiřího Popela z Lobkovic**, presidenta appelačního soudu († 1590).

Zesnulý vyobrazen v rytířském brnění, an klečí před křížem s růžencem v rukou.

Pod dlažbou v těchto místech jest hrobka, v níž r. 1887 nalezeny čtyři cínové rakve s ostatky členů rodiny Lobkovické z let 1589, 1590, 1592 a 1609.

9 Naproti tomuto náhrobku stojí u pilíře kruchty okázalý barokní **pomník hraběte Leopolda Šlika**, polního maršálka a nejvyššího kancléře království Českého († 1723), jež dle návrhu architekta *Josefa Emanuela Fischera z Erlachu* zhotovil proslulý sochař *Matyáš Braun*.

Jest to vysoký obelisk, po jehož stranách stojí Mars, bůh války, a Minerva, bohyně moudrosti; nahoře v oblacích nkuvznáší se alegorická postava »Pověsti« (Fama). Ve výklenku obelisku umístěno poprsí zesnulého.

10 KAPLE SV. ONDŘEJE NEBO MARTINICKÁ.

Na stěnách **malby představující výjevy ze života sv. Ondřeje**, jež v letech 1881–84 provedl *František Sequens*.

Malby tyto provedeny nákladem Jindřicha hraběte Clam-Martinice a choti jeho hraběnky Augusty, rozené kněžny Salm-Reifferscheidové (stěna levá) a Jiřího a Ferdinanda z Lobkovic (stěna pravá).

Spatřují se tu tyto výjevy: na *pravé* stěně: 1. Povolání sv. Ondřeje k úřadu apoštolskému, 2. sv. Ondřej káže evan-

gelium Řekům, 3. sv. Ondřej před soudnou stolicí a v žaláři; na levé stěně: 4. sv. Ondřej veden jsa na popraviště při spatření kříže padá na kolena a pozdravuje jej, 5. pánícimu na kříži zjevuje se v oblacích Kristus v průvodu andělův.

Malované figurální okno zhotoveno bylo roku 1880 dle nákresů Frant. Sequense a Jos. Mockra.

Na okně jest nahoře v růži kružbové Kristus (poprsí); nad ním andělé symbolisující božské cnosti, dole pak postavy sv. Matěje, Barnabáše, Štěpána, Vavřince, Lukáše a Marka.

Peníze na toto okno darovala roku 1870 Magdalena Roeslerová.

V pravo vysoko na stěně zasazen krásný renaissanční náhrobek Jana Popela z Lobkovic, nejvyššího hofmistra král. Českého († 1569).

Architektonické části tohoto náhrobku zhotoveny jsou z mramoru červeného, části figurální z mramoru bílého. Zesnulý znázorněn v brnění rytířském kleče před Nejsvětější Trojicí jemu se zjevující. V hořejší části pomníku jest relief »Zmrtvýchvstání Páně«.

Pod oknem jsou umístěny náhrobní desky členů hraběcího rodu Martinického v pěkné úpravě pozdně renaissanční.

Náhrobní deska vlevo umístěná připomíná pochovaného zde Jaroslava Bořitu z Martinic, jenž dne 23. května 1618 od protestantských pánů z okna královského hradu byl vyhozen († 1649).

V podzemí jest hrobka na dvě rozdělená: jedna část sloužila za pohřebiště rodiny Martinické, druhá za pohřebiště rodiny Lobkovické.

U levé boční stěny stojí oltář z karrarského mramoru tesaný, jež zhotovil v Římě sochař Theodor Vilém Achtermann (narozen 1799 ve Vestfálsku, zemřel 1884 v Římě).

Pro chrám Svatovítský zakoupil tento oltář r. 1873 kapitulní probošt dr. Adolf Würfel za 40.000 K.

KAPLE SVATÉHO KŘÍŽE.

(Kaple tato nazývala se původně kaplí sv. Šimona a Judy, později sv. Sylvestra.)

Malované okno z roku 1869 zhotoveno dle návrhů *Antonína Lhoty* od Jana Zachariáše Quasta.

Na okně spatřují se: Kristus v mandorle, sv. Šimon, sv. Juda, sv. Sylvestr papež, sv. Karel Bor. a sv. Terezie. Pořebný obnos na zhotovení tohoto okna věnoval r. 1868 Karel Römisch, dvorní krejčí, s chotí Terezií.

- 11 Na oltáři jest veliký **kříž**; sochu ukřižovaného Spasitele z cedrového dřeva dal zhotoviti císař Rudolf II.

Kříž obložen zlaceným plechem r. 1763 nákladem kapitulního děkana Jana Michala Hertsche a kanovníka Frant. Xav. Tvrdého, kteří dali zhotoviti také tabernakl podobným způsobem obložený, pod křížem na oltáři stojící, zlatníkem Packeriem.

Mensa (stůl) oltářní ozdobena jest krásným, ze *stříbra tepaným antependiem* z počátku XVIII. stol. Uprostřed bohatých rozvilin květinových jest polovypuklé poprsí sv. Jana Nep.

Oltář tento stával dříve uprostřed hlavní lodi chrámové před schody do presbytáře vedoucími.

Za oltářem zbytky staré malby z dobv pozdně gotické (některé části byly později přemalovány).

- 12 Vedle oltáře vlevo nad klekátkem za sklem na dřevě malovaný překrásný **obraz tváře Kristovy (veraikon)** s plochým rámcem, na němž vymalovány jsou drobné postavy svatých patronů českých.

Obraz tento dal zhotoviti Karel IV. v Římě r. 1369, rámec pak nepochybně v Čechách.

Nahoře na stěně visí *obraz »Sv. Šimon a Juda«* z první pol. XVIII. stol.

Na pravé boční stěně visí veliký obraz na plátně z r. 1729 »Sv. Jan Nep. ve slávě«.

Obraz tento, jež maloval Masucci, nesen byl při svatořečení sv. Jana Nep. v Římě ve slavnostním průvodu dne 19. března r. 1729.

Pod tímto obrazem zavěšen podélný obraz »Ukřižování Páně« z počátku XVII. stol.

ORATORIUM KRÁLOVSKÉ.

13

Visutou umělou klenbu a kamenné zábradlí v pozdním slohu gotickém provedl roku 1493 stavitel mistr *Benedikt (Beneš) Ried z Piestingu* na rozkaz krále Vladislava II.

Zajímavá jest z kamene tesaná spleť na způsob suchých sukovitých větví, již užito bylo k výzdobě klenby i zábradlí. Pravá část zábradlí byla v pozdějších dobách při rozšiřování oratoria odstraněna, i byla později při opravě r. 1878 nově zhotovena (ze dřeva).

Hořejší zasklená část zřízena byla nově r. 1882 dle návrhu Jos. Mockra; sochy (Madonna, sv. František a sv. Alžběta) jsou od Ed. Veselého. Pod oratoriem královským jest jižní postranní vchod do chrámu s pěkně vyřezanými dveřmi z r. 1629.

Pod oratoriem na východní stěně visí nad klekátkem dovedně ze dřeva řezaný *krucifix* z první polovice XVII. stol.

KAPLE VALDŠTÝNSKÁ NEBOLI SVATÉ MAŘÍ MAGDALENY.

V této kapli nalézá se hrobka rodiny *Valdštýnské*, v níž také pohřben jest arcib. *Jan Bedřich hr. z Valdštýna* († 1694).

Barevné okno dle návrhu *Frant. Sequense* věnováno bylo r. 1880 hrabětem Arnoštem z Valdštýna.

Na okně tom zobrazen výjev: Marie Magdalena umývá P. Ježíši nohy. Níže obrazy sv. apoštola Bartoloměje a Matouše.

Kaple tato vyzdobena byla v letech 1905—7 nástěnnými malbami: »Nejsvětější Srdce P. Ježíše« a »Nejsv. Srdce Panny Marie«. Malby ty provedl malíř *Zik. Rudl* nákladem preláta Msgra Frant. Brusáka, jenž k účelu tomu věnoval 24.000 K.

Na širších stěnách zobrazena jest glorifikace Srdce Páně a srdce P. Marie; na užších stěnách spatřujeme tyto menší obrazy: vlevo: 1. Kristus jako dobrý pastýř. 2. Spasitel podává miláčku svému sv. Janu Ev. sv. hostii. 3. Klanění se nejsv. Svátosti; vpravo: 1. P. Maria jakožto ochránitelka lidstva. 2. P. Maria jakožto přímělkyně na svatbě v Káni Galilejské. 3. Trůnící Madonna. Dole jsou výjevy ze života sv. Maří Magdaleny.

Na východní stěně pod římsou zbytky *nástěnné malby ze XIV. stol.*: Panna Maria s Ježíškem mezi světci.

Prostý oltář nejsv. Srdce Páně jest provisorní.

Na levé boční stěně kaple zavěšen pěkný **obraz sv. Jana Nep.** (poprsí) z druhé pol. XVII. století od *Karla Kulíka* († 1719), žáka *Karla Škréty*.

U pravé boční stěny kaple umístěn zdařilý na **dřevě malovaný obraz »Andělé ukládají tělo Kristovo do hrobu«** ze sklonku XVI. stol.

Vedle zavěšen jest zasklený *relief ze dřeva řezaný »Ukřižování Páně«*, dobrá práce z první polovice XVIII. století.

14 Naproti této kapli umístěn jest mezi pilíři veliký **ze dřeva řezaný relief** (polovypuklý obraz), znázorňující *zpuštění chrámu Svatovítského* r. 1619 za zimního krále Bedřicha Falckého. Zhotovil jej řezbář *Jiří Bendl*.

KAPLE SV. JANA NEPOMUCKÉHO.

(Původně »sv. Erharta a sv. Otilie«, jinak i »*Vlašimská*« zvaná.)

Barevná okna zhotovena v Inšpruku r. 1871; část ornamentální navrhl *Jos. Kranner*, část figurální *Rudolf Müller* a *Petr Maixner*.

V prostředním okně vyobrazeny jsou tři výjevy ze života sv. Jana Nep.: v pravém okně jsou obrázky navštívení Panny Marie a sv. Apoštola Filipa, v levém spatřují se obrázky sv. Jakuba Menšího, sv. Erharda a sv. Otilie.

Okna tato zhotovena nákladem Dra Adolfa Würfla, tehdáž kapitulního děkana.

Na oltáři obraz *Panny Marie Pomocné* ve stříbrném rámcí; po stranách čtyři *veliká stříbrná poprsí sv. patronů českých: Víta, Václava, Vojtěcha a Cyrila*, zhotovená r. 1699. 15

Tento oltář byl r. 1918 nynějším způsobem upraven dle návrhu arch. Hilberta řezbářem V. Mrázem.

Obraz Panny Marie Pomocné neboli »Pasovské«, malovaný na plechu r. 1602, pochází z bývalé kaple Panny Marie u Bruské brány. Býval od zbožného lidu vroucně uctíván. Když kaple ta r. 1791 byla zbořena, přenesen byl do někdejší kaple sv. Vojtěcha, která stávala v místech nynější novostavby chrámu sv. Víta. Když i ta r. 1880 byla zbořena, přenesen byl na místo nynější.

Stříbrná poprsí sv. patronů českých daroval chrámu Svatovítskému r. 1699 arcibiskup Jan Josef Breuner. Stávala dříve na hlavním oltáři.

Nad mensou oltářní za sklem uloženy jsou **ostatky sv. Vojtěcha** v dřevěné, plechem pobité rakvi tvaru středověkých relikviářů sestřechou sedlovou.

Tato rakev s ostatky sv. Vojtěcha nalezena byla r. 1880 při bourání zmíněné kaple sv. Vojtěcha, která v místech nynější nové části chrámu Svatovítského stávala.

Vpravo u boční zdi stojí **mramorový náhrobek arcibiskupa Pražského Jana Očka z Vlašimě** († 1380). Na víku jest výborně z bílého mramoru tesaná ležící postava zesnulého.

Vlevo při stěně východní stojí krásná z *bronzu litá náhrobní deska hraběnky Lidmily z Thur-*

nu, roz. **Berkové z Dubé** († 1558), choti hraběte Františka z Thurnu.

Na téže stěně zbytky nástěnné malby »Křest sv. Otilie« z konce XIV. století.

Na nárožním pilíři stojí na kamenné konsole pěkná ze dřeva řezaná, polychromovaná socha **Panny Marie s Ježíškem** z první polovice XVI. st.

16 STŘÍBRNÝ NÁHROBEK SV. JANA NEPOMUCKÉHO.

Skvostný tento náhrobek zhotoven byl z dobrovolných sbírek v letech 1733–1736. Cena jeho páčí se na 500.000 K. Ostatky sv. Jana Nep. uloženy jsou ve stříbrné rakvi, která spočívá na rukou dvou stříbrných soch andělů nadlidské velikosti s mohutnými křídly. Na víku rakve socha klečícího světce v životní velikosti.

Náčrt k tomuto náhrobku podal dv. stavitel *Josef Emanuel Fischer z Erlachu*, model zhotovil sochař *Antonín Corradini*, provedení ve stříbře obstaral vídeňský stříbrník *Josef Würth*. Mramorové zábradlí s bronzovými výplněmi přidáno bylo roku 1746. Alegorické sochy ctností světcových na tomto zábradlí umístěné (Mlčelivost, Moudrost, Síla a Spravedlnost) zhotovil pražský stříbrník *Josef Seitz*. Baldachýn a čtyři stříbrné sochy andělů (od pražského zlatníka *Ign. Nováka*) zhotoveny byly roku 1771.

Hořejší dřevěná část baldachýnu obnovena byla r. 1815 a 1829; látková jeho část nahrazena byla novou několikrát: roku 1815, roku 1829, posléze roku 1889, kdy zhotovena byla z látky v Janově objednané paramentním ústavem křesť. Akademie nákladem 16.000 K.

Na pilířích naproti náhrobku sv. Jana jsou dvě ze dřeva řezané sochy havířů, klečících a držících kahance se světlem (z první pol. XVIII. stol.).

Na jihovýchodní straně před náhrobkem jsou ve dlažbě dřevěné dveře zdvihací, pod nimiž vedou schody do podzemní kapličky pod náhrobkem, v místě, kde tělo sv. Jana dříve odpočívalo; v kapličce sloužila se až do r. 1784 v den sv. Jana mše sv.

KAPLE SV. OSTATKŮ NEBOLI SASKÁ 18
(jinak i »*Šternberská*« zvaná), založená od vévody saského Rudolfa I. († 1356).

V levé boční zdi v kameni tesaný *znak saský*. — Vlevo na pilíři zavěšena na řetězu *dělová koule*, jedna z těch, které při obléhání Prahy od Prusů r. 1757 v chrámu sv. Víta nesmírné spousty způsobily.

Kamenná mensa (stůl) oltářní gotická ze XIV. stol. bývalého oltáře sv. Vojtěcha a sv. Doroty, založeného zmíněným vévodou (vpředu vytesáno: vévoda Rudolf I. klečí před sv. Vojtěchem).

Hořejší část oltáře ze století XVIII., na způsob otvírací skříně zařízená, chová uvnitř hojně zašklých zásuvek, vyložených drahocennými vyšívanými látkami ze stol. XVII. V zásuvkách těch uloženy jsou *ostatky svatých*, jež Karel IV. původně na Karlštejně nashromáždil, a jež r. 1645 do chrámu Svatovítského byly přeneseny.

Některé z těchto ostatků mají ještě původní kovové obložení s vyrytými nápisy z doby Karla IV.

Mimo to jest na oltáři tomto viděti *stříbrný relikviář* na způsob monstrance s ostatky sv. Januaria. Relikviář ten daroval r. 1709 místokrál Neapolský Jiří Adam hr. z Martinic.

Oltář tento stával dříve v kapli sv. Václava uprostřed stěny východní.

Vpravo u boční zdi **náhrobek krále Přemysla Otakara I.** († 1230), vlevo **náhrobek Přemysla Otakara II.** († 1278). 19

Na víkách těchto náhrobků jsou krásně tesané ležící postavy zmíněných králů. Podobné *náhrobky* panovníků českých nalézají se i v dalších dvou kaplích. Dal je zhotoviti Karel IV., když těla oněch panovníků z bývalého románského kostela, postupně vzhledem k nové gotické stavbě odbourávaného, sem byla přenesena.

Náhrobek Přemysla Otakara I. zhotovil roku 1377 *Petr Parlér*; zdá se, že od něho i ostatní zmíněné náhrobky pocházejí.

V podzemí kaple jest bývalá *hrobka* rodu *Šternberského*.

Barevná okna zhotovena byla (r. 1878) dle ná-
kresů arch. *Jos. Mockra* a malíře *Fr. Sequense*.

Na *prostředním* z nich, na něž r. 1869 věnovala Karolína hraběnka Saint-Quentinová, roz. Šternberková 1000 zl., spatřujeme Pannu Marii s Ježíškem uprostřed klečících andělů, níže pak postavy sv. Vojtěcha, sv. Doroty a sv. Benona. V *bočních oknech* (daroval r. 1878 světící biskup dr. Karel Prucha na památku svých rodičů) spatřují se svrchu svatí apoštolové Ondřej a Jakub starší, pod nimi pak blahoslav. Anežka Přemyslovna, sv. Vít, blah. Jan Sarkander, sv. Alois, sv. Alfons a sv. František Paulanský.

Před touto kaplí, poblíž hrobu sv. Jana Nep., pochován jest světící biskup a probošt metrop. kap. Jan Ign. Dlouhovský z Dlouhé vsi († 1701).

20

KAPLE PANNY MARIE.

Kaple tato zvána byla dříve »*císařskou*« (protože ji císař Karel IV. vystavěl), jinak také kaplí »*Nejsv. Trojice*« nebo »*Berkovskou*« (protože tu rod Berků od r. 1621 míval svoji kryptu), nebo »*Křížová*«, poněvadž na oltáři býval kříž, jenž nyní u jižního vchodu do velechrámu visí, take i »*Sv. Lidmily*«, poněvadž tu od r. 1849 do r. 1901 stával oltář této světice.

Vyzdobena byla v letech 1895—1903 nákladem České spořitelny v Praze, kteráž r. 1890 věnovala k tomu účelu 20.000 zl.

Barevná okna figurální zhotovena jsou dle návrhů *Jos. Mockra* a *Frant. Sequense*.

V *prostředním*: Nejsv. Trojice; na *okně vpravo*: sv. Jan Křt., sv. Lidmila, sv. Metoděj, sv. Václav; na *okně vlevo*: P. Maria, sv. Vojtěch, sv. Cyril a sv. Klement.

Okna tato byla sem dána r. 1896 místo tří dřívějších, z nichž prostřední, darované nejmenovaným dobrodincem a provedené od Jana Quasta dle nákresu Jos. Führicha, bylo r. 1863 zasazeno, obě ostatní pak zhotovena r. 1865 nákladem metrop. kapituly a světícího biskupa Petra Fr. Krejčího dle nákresů Josefa Scheiwla. Nicméně i nová okna opatřena týmiž votivními nápisy a letopočty, které se nacházely na oknech dřívějších, jež dána byla do chrámu v Mešně u Rokycan.

Malby na stěnách provedli v letech 1895–1898 *Fr. Sequens* († 1896) a *Ant. Krisan*.

Na *stěně vlevo*: Neposkrvněné Početí Panny Marie; Zvěstování Panny Marie; německý král Jindřich I. Ptáčník odevzdává sv. Václavu rameno sv. Víta.

Na *stěně vpravo*: Korunování Panny Marie; Narození Páně; Karel IV. odevzdává chrámu Svatovítskému ostatky sv. Víta, v Pavii získané.

Oltář, dokončený r. 1903, proveden byl dle návrhu *Jos. Mockra* řezbářem *Václavem Mrázem*; sochařskou jeho výzdobu («Navštívení Panny Marie», »Svatba v Káni Galilejské« a j.) provedl prof. *Jan Kastner*. Tabulové obrazy na křídlech provedl *Ant. Krisan*.

Oltářní kříž a svícny provedl dle návrhů arch. *K. Hilberta* stříbrník *Alois Tengler*.

Vpravo u boční zdi **náhrobek Břetislava I.** († 1055; v náhrobku tom pochovány jsou také tělesné pozůstatky choti jeho Jitky), vlevo **náhrobek Spytihněva II.** († 1061).

Vedle náhrobku Spytihněvova umístěna jest náhrobní deska *Zdeňka Lva z Rožmitála*, nejvyššího purkrabí pražského, proslulého dalekými cestami († 1535).

V jihovýchodní zdi zasazeny jsou bronzové náhrobní desky *Jana Pfluga z Rabštyna*, nejv. kancléře král. Českého († 1537) a *Lva Buriana Berky z Dubé*, nejv. maršálka král. Českého († 1626).

Na *příčném břevnu*, zasazeném do průčelních pilířů kaple, jest upevněno ze dřeva řezané sousoší: uprostřed Kristus na kříži, po stranách Panna Maria a sv. Jan Ev. Sousoší toto dal zhotoviti r. 1621 císař Ferdinand II. Naproti této kapli jest

21 NÁHROBEK SVATÉHO VÍTA,

v němž uloženy jsou ostatky tohoto světce. Sochu světce na náhrobku stojící zhotovil *Jos. Max* roku 1840.

Pod dlažbou mezi tímto náhrobkem a kaplí P. Marie pochováno jest ve dvou řadách 14 pražských biskupů, jichž ostatky sem r. 1374 z býv. románského kostela byly přeneseny.

22 KAPLE SV. JANA KŘTITELE,

jinak *Arnoštova* zvaná, protože ji arcibiskup Arnošt z Pardubic r. 1352 svým nákladem vystavěti dal, nebo sv. *Antonína poustevníka*, poněvadž tu stával oltář tohoto světce.

Všechna tři okna kaple ozdobena jsou malbami na skle s drobnými postavami, jež dle návrhů *Jos. Matyáše Trenkwalda* (prostřední) a *Ant. Lhoty* (postranní) provedl Jan Quast.

Na *prostředním* (daroval Ferd. Friedland, bývalý spolumajitel plynárny karlínské, r. 1864) spatřuje se Panna Maria na trůnu; vedle ní sv. Antonín poustevník a sv. Jan Křtitel; dole pod Madonou vyobrazen arcibiskup *Arnošt z Pardubic*, máje u nohou svých odznaky arcibiskupské a rodinný svůj znak.

Na *okně vlevo*: uprostřed sv. Petr, dole sv. František Seraf. a sv. Alžběta. (Daroval Prokop Ratzenbek a manželka jeho r. 1866.)

Na okně vpravo: uprostřed sv. Pavel, po stranách sv. Gisela a sv. Rudolf. (Darovala r. 1866 nejmenovaná dívka.)

Oltář z opuky tesaný zřízen byl r. 1876 z příspěvku císaře Ferdinanda Dobrotivého. Na něm jsou terakotové (z pálené hlíny zhotovené) sošky sv. Jana Křtitele, sv. Cyrila a sv. Metoděje od *V. Levého* a *J. Myslbeka*.

V. Levý, jemuž provedení všech tří soch bylo zadáno, provedl první dvě; po jeho smrti († 1870) svěřeno provedení sochy třetí mladistvému tehdáž Myslbekovi.

Vpravo u zdi **náhrobek Břetislava II.** († 1100), vlevo **náhrobek Bořivoje II.** († 1124).

Po stranách oltáře zasazený do zdi *náhrobní kameny dvou arcibiskupů pražských* s polovypuklými podobami jejich vpravo *Antonína Brusa z Mohelnice* († 1580), vlevo *Martina Medka* († 1590.)

Vlevo u oltáře stojí **bronzový svícen**. Dolejší 23 jeho část přineslo — jak rýmovaná kronika t. zv. Dalimila (XIV. stol.) tvrdí — vojsko české r. 1162 jakožto kořist z Milána. Jest to krásné románské dílo asi ze XII. století. Mylně bylo o něm bájeno, že jest to pozůstatek sedmiramenného svícnu z chrámu Jerusalemského. Hořejší část ve slohu renaissance zhotoviti dal r. 1641 arcikníže Leopold Vilém, biskup Vratislavský a Olomoucký (1637 — 1662).

Na východní zdi visí **obraz »Sv. Filip Nerejský«** od *Jana Quirina Jahna* z r. 1772.

Na pilíři naproti kapli sv. Jana Křt. a kapli arcibiskupské umístěn jest náhrobní kámen proslulého tělesného lékaře Rudolfa II, *Kryštofa Guarinonia* († 1604).

KAPLE ARCIBISKUPSKÁ.

24

(Jinak zvaná »Pernštýnskou« nebo »Kaplí Kinských«, kteří tu mívali svou hrobku.)

V této kapli jest **podzemní hrobka (krypta) arcibiskupů Pražských**, zřízená arcibiskupem Antonínem Petrem z Příchovic († 1793).

Ve zdech zasazeny náhrobní desky arcibiskupů zde pochovaných; Antonína Petra hraběte Příchovského († 1793), Václava Leopolda Chlumčanského († 1830), Aloisa Josefa hraběte Kolovrata Krakovského († 1833), Ondřeje Aloisa Ankvicze hraběte Skarbeka z Poslavic († 1838), Aloisa Josefa Schrenka († 1849), kardinála Bedřicha Schwarzenberga († 1885), a kardinála Františka de Paula Schoenborna († 1899).

Při levé postranní zdi veliký **náhrobek Vratislava z Pernštýna** († 1582) z červeného mramoru, s vytesanou ležící postavou zesnulého v brnění rytířském. Náhrobek tento zhotoven byl nepochybně dle návrhu dvorního stavitele Oldřicha Austalise de Sala.

Oltář sv. Vojtěcha nákladem kardinála Fr. hraběte ze Schönbornů dle nákresů architekta Josefa Mockra zhotovil r. 1898 řezbář Václav Mráz; sochy (sv. Vojtěcha, Cyrila a Metoděje) jakož i reliéfy pocházejí od prof. Jana Kastnera, tabulové obrazy na zadních stranách křídel od Zik. Rudla.

Na stěnách výjevy ze života sv. Vojtěcha od Frant. Sequense.

Vlevo (zdola počínaje): 1. Svatý Vojtěch před císařem Ottou II. ve Veroně na biskupa posvěcen. 2. Přišed do Čech vyprošuje na Zelené Hoře déšť zemi vyprahlé. 3. Vrátiv se do Prahy od lidu radostně jest vítán.

Vpravo (zdola počínaje): 1. Papež posílá sv. Vojtěcha jako misionáře k pohanským Prusům. 2. Sv. Vojtěch hlásá Prusům evangelium. 3. Kníže Břetislav přináší ostatky sv. Vojtěcha v slavném průvodu do Prahy.

Malby tyto provedeny byly v letech 1888–90 nákladem fondu, zřízeného r. 1883 sbírkou mezi duchovenstvem arcibiskupským.

diecése Pražské na památku 50letého kněžského jubilea kardinála Bedřicha Schwarzenberga.

Barevná okna z roku 1879 dle návrhů Jos. Mockra a Frant. Sequense.

Na *prostředním* (darovaném hrabětem Bedřichem Thunem Děčinským a manželkou jeho Leopoldinou) spatřuje se nahoře sv. Jan Nep. mezi dvěma anděly, dole sv. Bedřich a svatý Leopold. Na *postranních* (darovaných prelátem-scholastikem Ant. Jandaurkem r. 1879) vpravo: sv. apoštol Jan, pod ním sv. Rodina; vlevo sv. apoštol Tomáš, pod ním sv. Antonín Paduanský, jemuž se zjevuje Ježíšek.

Před touto kaplí pochován byl slavný Tomáš Pešina, kapitulní děkan († 1680). Před touto kaplí stojí (od r. 1904)

POMNÍK KARDINÁLA BEDŘICHA SCHWARZENBERKA, 25

z bronzu litý, znamenitá práce Jos. Myslbeka, zhotovená nákladem kardinála Schoenborna.

VELIKÝ, ZE DŘEVA ŘEZANÝ RELIEF 26 (polovypuklý obraz), znázorňující útěk zimního krále Bedřicha Falckého z Prahy 1620.

Zhotoven od řezbáře Jiřího Bendla k rozkazu císaře Ferdinanda II. Velice zajímavý pohled na Prahu z oné doby.

Relief tento skládá se ze dvou dílů, umístěných mezi pilíři presbytáře. Na větším z nich spatřujeme Hradčany, Karlův most a větší část Starého i Nového města s Vyšehradem. Na díle menším (za pomníkem kardin. Schwarzenberka) vidíme krajinu pod Žižkovem s částí Nov. města u Poříčské brány.

KAPLE SV. ANNY ANEB NOSTICKÁ. 27

Vyzdobena v letech 1878—1880 péčí »Jednoty vlasteneckých přátel umění« (nákladem 72.000 K).

Oltář z pískovce tesaný, dle návrhu *Josefa Mockra*. Sochy sv. Anny, sv. Lukáše a sv. Meto-
děje (jakožto patronů umělců) od *Ludv. Šimka*.

V oltáři zasazena jest drahocenná **ostatková deska** z pozlaceného stříbra, posázená drahokamy, pocházející z r. 1266.

Původně bývala v chrámu sv. Martina v Trevíru, odkudž v době francouzské revoluce dostala se do Prahy, kdež koupil ji hr. Jos. Nostitz a r. 1846 daroval chrámu Svatovítskému.

Na stěnách **výjevy ze života sv. Anny a Panny Marie**, krásné monumentální malby, jež kompo-
noval ředitel umělecké akademie v Praze *Jan Swerts*, a jež barvami voskovými na omítce z malty mramorové provedli *Frant. Čermák*, *Emil Lauffer*, *Boh. Roubalík* a *Frant. Ženíšek*.

Nejvýše: Zvěstování Panny Marie; Klanění sv. tří králů; Svaté ženy pod křížem; Anděl oznamuje sv. ženám, že Kristus vstal z mrtvých.

Uprostřed: Narození Panny Marie; Dívenka P. Maria u svých rodičů; Sv. Anna a Joachym odevzdávají P. Marii do služby chrámové; Smrt sv. Anny.

Nejniže: Sňatek sv. Joachyma a sv. Anny; Sv. Joachym a sv. Anna podělují chudé; putují s dary do Jerusalema; obětují v chrámě, kdež kněz obětí jejich jakožto bezdě-
tých pohrdá; Sv. Joachym odchází od sv. Anny; Anděl zvěstuje sv. Joachymu, spícímu na poušti, že modlitba jeho byla vyslyšena; totéž zvěstuje svaté Anně; Opětné setkání svatých manželův.

Malované okno dle návrhu téhož umělce před-
stavuje rodokmen královského rodu Davidova.

Dole odpočívá Jesse, z jehož srdce rodokmen vyrůstá. Vzhůru se pnoucí větve obepínají poprsí patriarchův a krá-
lův a končí se květem, z něhož vystupuje P. Maria. Okno zhotoveno v závodě Neuhäuserově v Inšpruku.

Na zdi východní umístěn jest tabulový obraz »Madonna s Ježíškem v růžovém keři« z první pol. XVI. stol.

V dlažbě i ve stěnách náhrobníky rodin Nosticův a Žďárských ze Žďáru.

Ve zdi severozápadní mramorová deska z bývalého, tu stávavšího náhrobku papežského legáta při dvoře Rudolfa II., Octavia de Sancta Cruce, biskupa cervijského († 1581).

SAKRISTIE

28

dříve zároveň kaple sv. Michalu zasvěcená, se zajímavou visutou klenbou.

Na stěnách východní a jižní nad skříněmi pro obřadní roucha visí podobizny arcibiskupů Pražských počínajíc Janem Loheliem až do kardinála Leona Skrbenského.

Na stěně západní visí obrazy: »Sv. Lidmila« a »Svatý Václav«, malované dle K Škréty od Jana Jiřího Heintsche (obrazy tyto visívaly po stranách bývalého náhrobního oltáře sv. Víta za hlavním oltářem).

Nad sakristií jest síň, v níž chová se znamenitý

CHRÁMOVÝ POKLAD,

skládající se ze vzácných předmětů posvátných a uměleckých.*)

Na stěně před sakristií zavěšeny jsou tyto obrazy: 1. »Triumfální průvod Kristův« z počátku XVII. stol. (malovaný dle podobné komposice Tizianovy malířem českým, jenž mezi světce umístil také sv. Václava); 2. »Sv. Mořic« z první pol. XVIII. stol.; 3. »Křest Páně«, znamenitá práce Petra Brandla z r. 1722; 4. »Navštívení P. Marie«, pěkná práce Jana Jiřího Häringa z první polovice XVII. století.

Povšimnutí zasluhuje dovedně vykládaná lavice (z druhé polovice XVI. stol.) před sakristií stojící.

*) Viz Dr. Ant. Podlaha: »Illustrovaný katalog pokladu chrámu sv. Víta v Praze.«

Kaple tato, opravená v letech 1918—1920, zasvěcena jest sv. Zikmundu, králi burgundskému (umučen r. 524), jehož ostatky přinesl Karel IV. r. 1365 z kl. sv. Mořice (Agaunu) ve Švýcarsku.

Malovaná okna dle návrhu *Ant. Lhoty* z r. 1870 (sv. Lukáš, Josef, Zikmund, Vilém, Barnabáš a Marek) a *Frant. Sequense* z r. 1875 (sv. Václav, sv. Volfgang a sv. Johanna).

První z těchto oken daroval Vil. Mattausch z Litoměřic na památku Jos. Blasa; druhé darovali Václav Zikmund Morawetz a manželka jeho Johanna roz. Küfferová z Assmasvilly; obě zhotovena byla v závodě Neuhäuserově v Inšpruku.

Pěkný barokní oltář dřevěný pochází z počátku XVIII. stol.

Ve staré gotické mense tohoto oltáře nalezeny byly r. 1918 ostatky sv. Zikmunda v krásné skřínce z doby Karla IV.

Jest tu několik pěkných **náhrobků renaissančních, barokních a empírových.**

Z náhrobků uvádíme: Heřmana hraběte Černína († 1651), Humprechta hr. Černína († 1682), posledního panujícího knížete sedmihradského Zikmunda Bathoryho, jenž zemřel v Praze r. 1613, a velícího generála Josefa hraběte Zischkowitze († 1783).

Pod dlažbou jsou hrobky členů šlechtických rodů Černínů, Vřesovců a Vratislavů; na ně položeny byly r. 1879 nynější desky s vytesanými jmény rodů těch.

U vchodu z novostavby do severní boční lodi jsou **náhrobky**: *Hanuše Řehoře z Herbersteinu*, nejv. číšníka arciknížete Ferdinanda († 1548) a *Jakuba Proskovského z Proskovic*, padlého v bitvě s Turky († 1545); na obou spatřují se v reliefu postavy zesnulých v odění rytířském, klečící před křížem.

Na východní stěně jest namalováno *14 malých výjevů ze života sv. Zikmunda*, na stěně západní veliký výjev »Nanebevzetí P. Marie«; veškery tyto malby pocházejí z doby po r. 1600 a byly v letech 1918—20 očištěny a opraveny.

Nad vchodem do severní boční lodi jest **veliká malba nástěnná**, kterouž k rozkazu císaře Ferdinanda II. provedl r. 1631 *Matěj Mayer*. Nahoře v oblacích sv. patronové čeští. dole kolem kříže shromážděna rodina řečeného císaře.

V severní zdi kaple sv. Zikmunda jest *postranní východ* (zřízený r. 1869); vyšedše jím, můžeme z ulice vejíti do

NOVÉ ČÁSTI CHRÁMU,

30

kteráž po zboření staré dělicí zdi r. 1923—1924 se starou částí jest již spojena.

Uvnitř novostavby upoutá pozornost naši obrovská (170 m²) *kamenná kružba v okně západního průčelí*, jež dokončena byla r. 1915. Kružba tato skládá se z 248 různě a bohatě profilovaných kusů.

Do severní části křížové lodi vestavěna jest **dvojitá renaissanční arkádovitá kruchta**, se zajímavými gotisujícími klenbami, jež zbudována byla v letech 1557—1561 stavitelem Bonifácem Wohlmudem před zmíněnou dělicí zdí a uzavírala spolu s ní starou část. V letech 1924 a 1925 byla pečlivě rozebrána a na tomto místě znovu vystavěna.

31

Na straně severní spatřuje se dále ozdobné *scho-
diště*, vystavěné r. 1909 dle návrhů stavitele dómu
K. Hilberta, k příští *chrámové pokladní komoře*,
z níž dvě zamřížovaná okna dovnitř lodi jsou
obrácena.

Ve třetí kapli strany severní zřízena byla r. 1909
nová *hrobka arcibiskupská*.

32 V kapli, tvořící jihozápadní nároží novostavby
postaven byl r. 1921 **oltář se sochou sv. Lidmily**,
kterou r. 1845 zhotovil Emanuel Max. Oltář tento
stával v letech 1849—1901 v kapli Panny Marie
ve staré části velechrámu. Nad oltářem zavěšen
starý barokní *krucifix* ze dřeva řezaný.

Krucifix tento nalézal se dříve v domě »U hřebene«
v Praze-I., odkud byl r. 1882 velechrámu darován.

Ve stěnách této kaple vsazeny byly staré náhrobníky
členů metropolitní kapitoly Pražské ze XVI. a XVII. stol.
(Tomáše Pešiny z Čechorodu a j.)

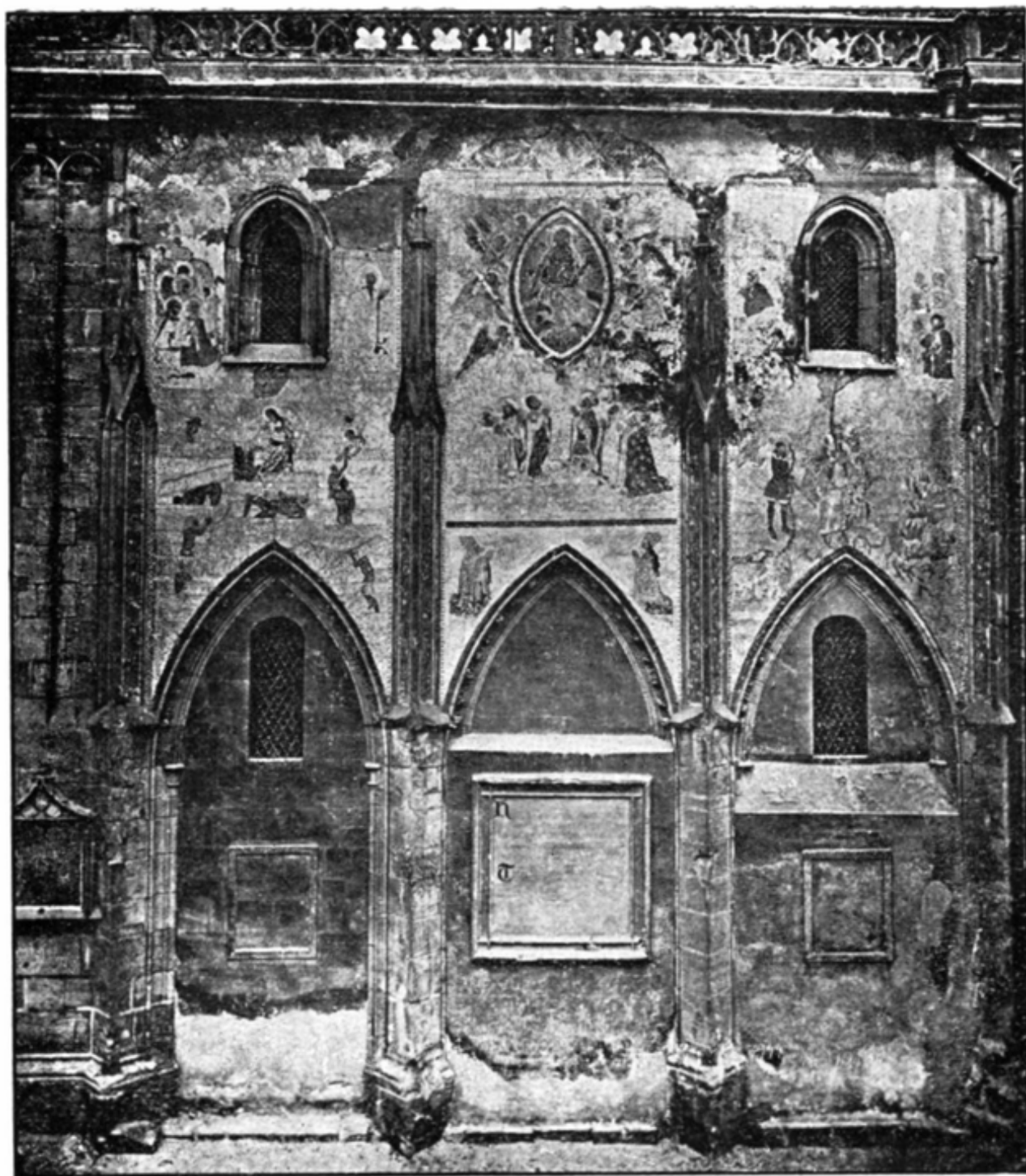
Rovněž i do severní zdi veliké věže, jakož i do severní
zdi kaple svatováclavské vsazeno bylo několik starých ka-
menů náhrobních ze století XVI.—XVIII.

Při severozápadním nároží kaple svatováclav-
ské spatřuje se »**Památník padlým**«, provedený
dle návrhu sochaře Karla Pokorného, věnovaný
r. 1921 ministerstvem školství a národní osvěty.

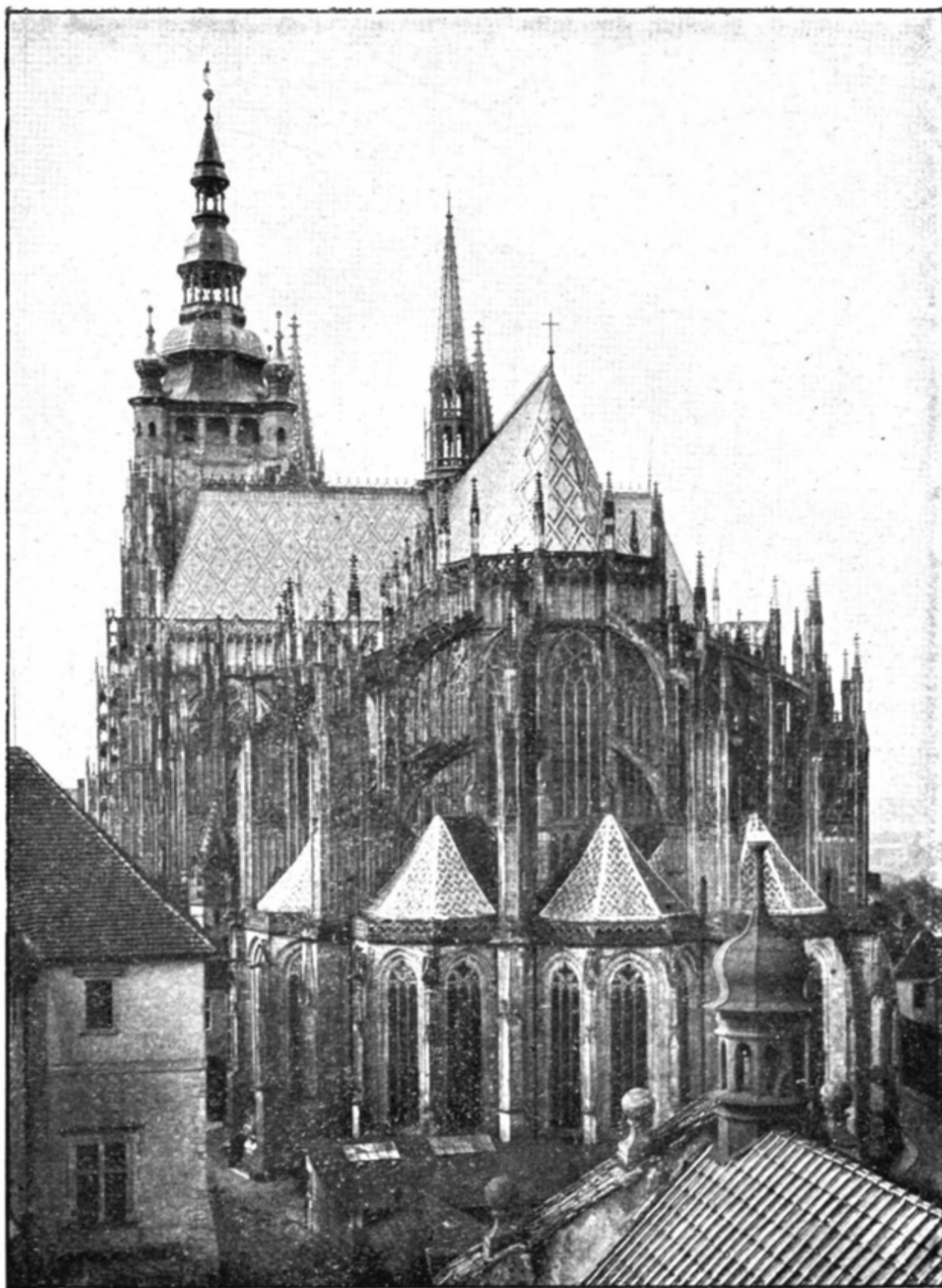
Z vnitřku novostavby lze vystoupiti také ke
zvonům ve staré veliké věži. V prvním poschodí
věže jest obrovský (2 m vysoký, 2·56 m v průměru)
zvon »*Zikmund*« (váží 270 centů), ulitý
od Tomáše Jaroše z Brna r. 1549, zavěšený r. 1900
v nové železné konstrukci.

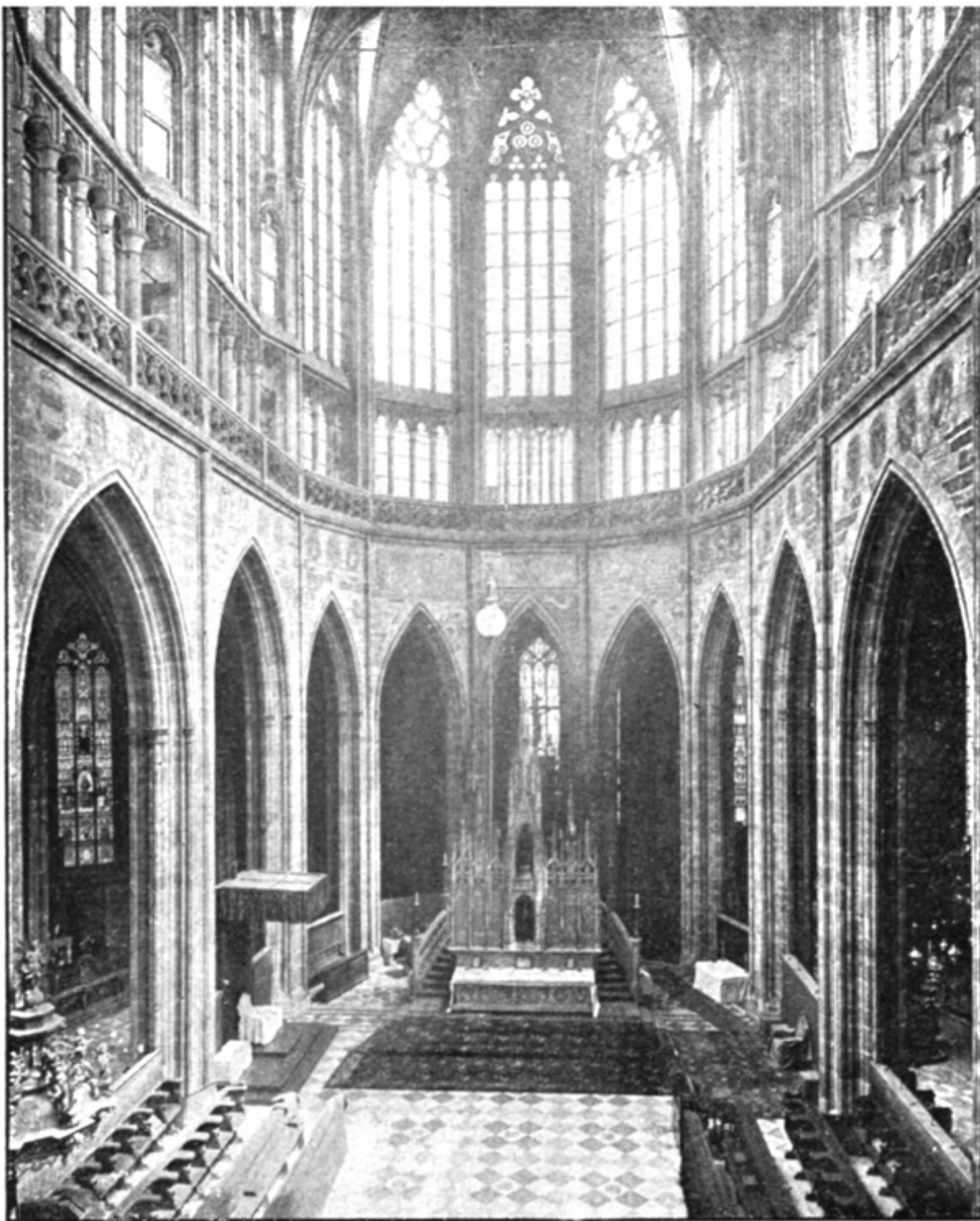
Vnějšek chrámu sv. Víta. Pohled od jihozápadu. Vlevo nová část se dvěma průčelními věžemi; vpravo stará část s hlavní věží; vpředu bývalé probošství, nyní v majetku Pražského Hradu.

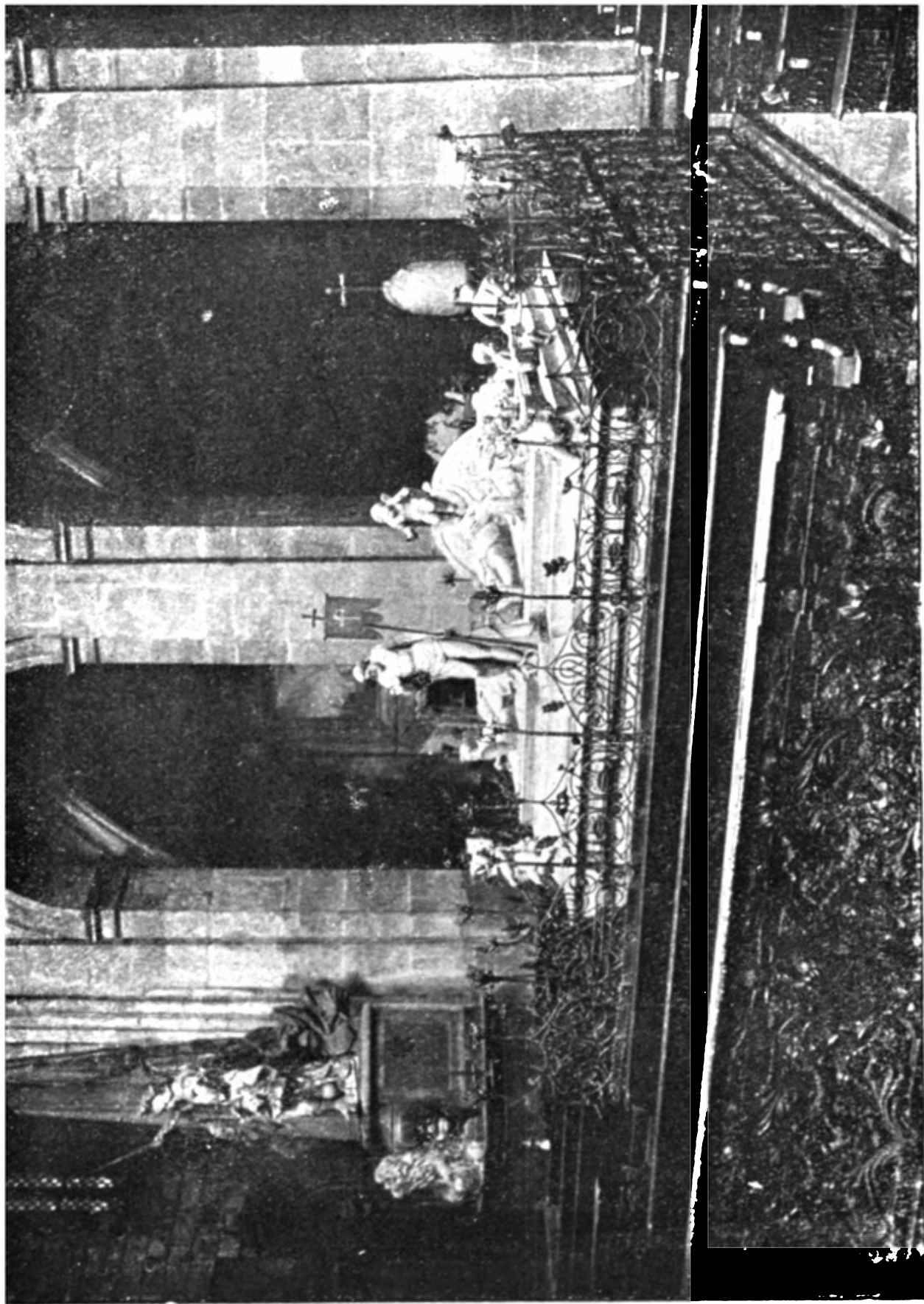
Mosaikový obraz »Poslední soud« na jižním průčelí z let 1370—1371 (stav před restaurováním.)

Vnějšek chrámu sv. Víta. Pohled od východu.

Vnitřek střední lodi s hlavním oltářem.

Královská hrobka.

Vnitřek kaple sv. Václava. Pohled k severozápadu.

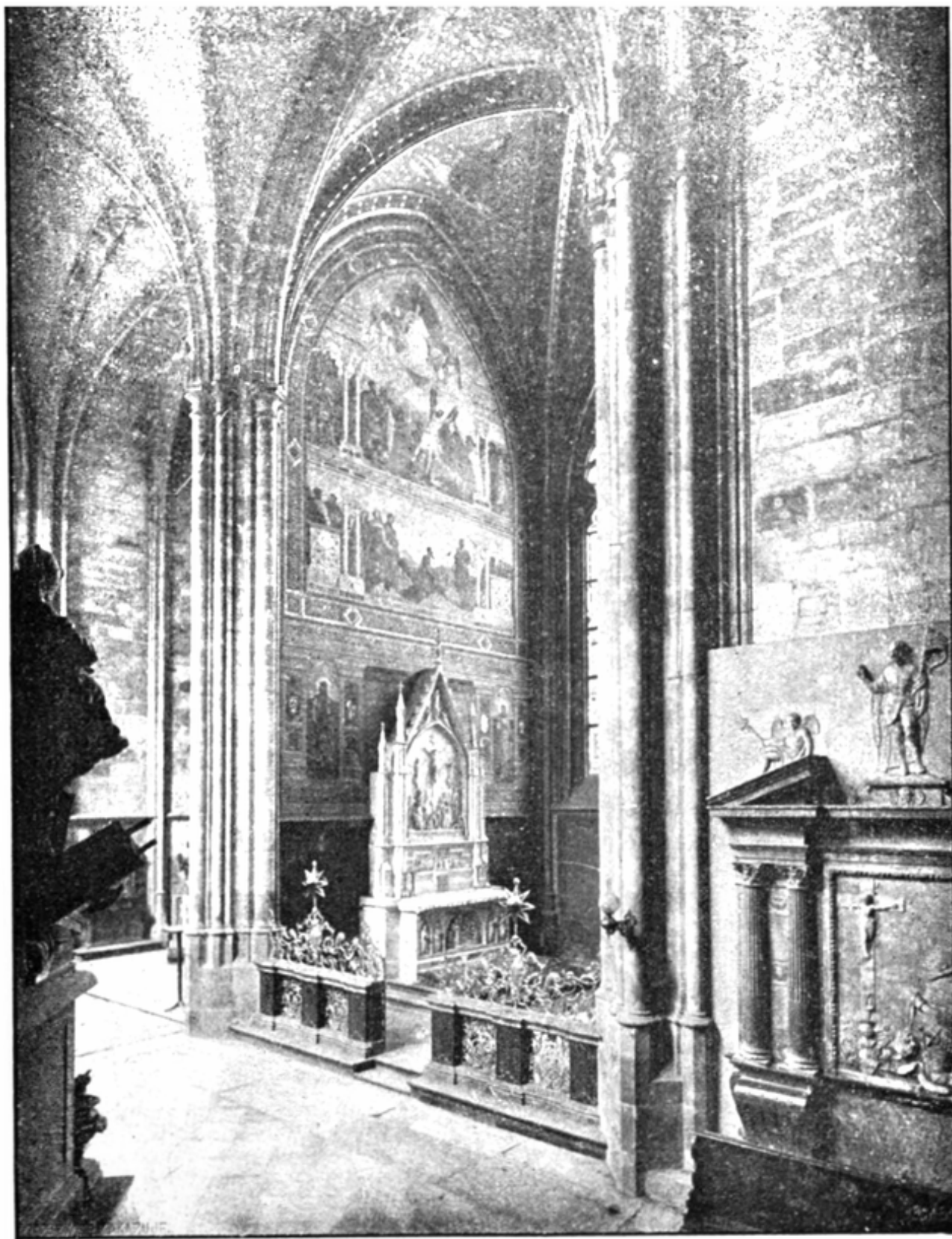
Vnitřek kaple sv. Václava. Pohled k východu.

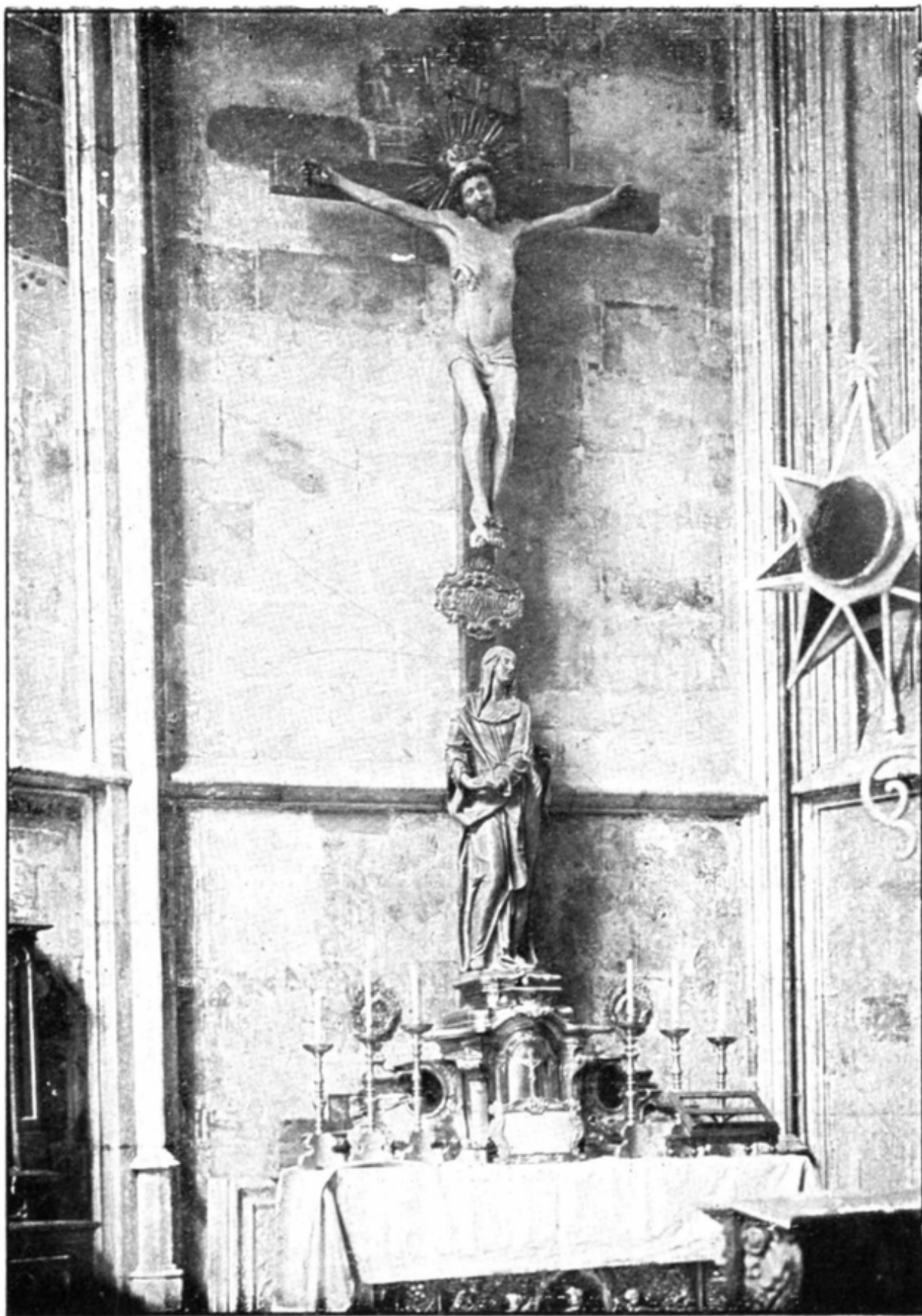
Bronzová socha sv. Václava, zhotovená r. 1552 Hanušem Vischerem
v Norimberce.

Pomník hraběte Leopolda Šlika († 1725) od sochaře Matyáše Brauna.

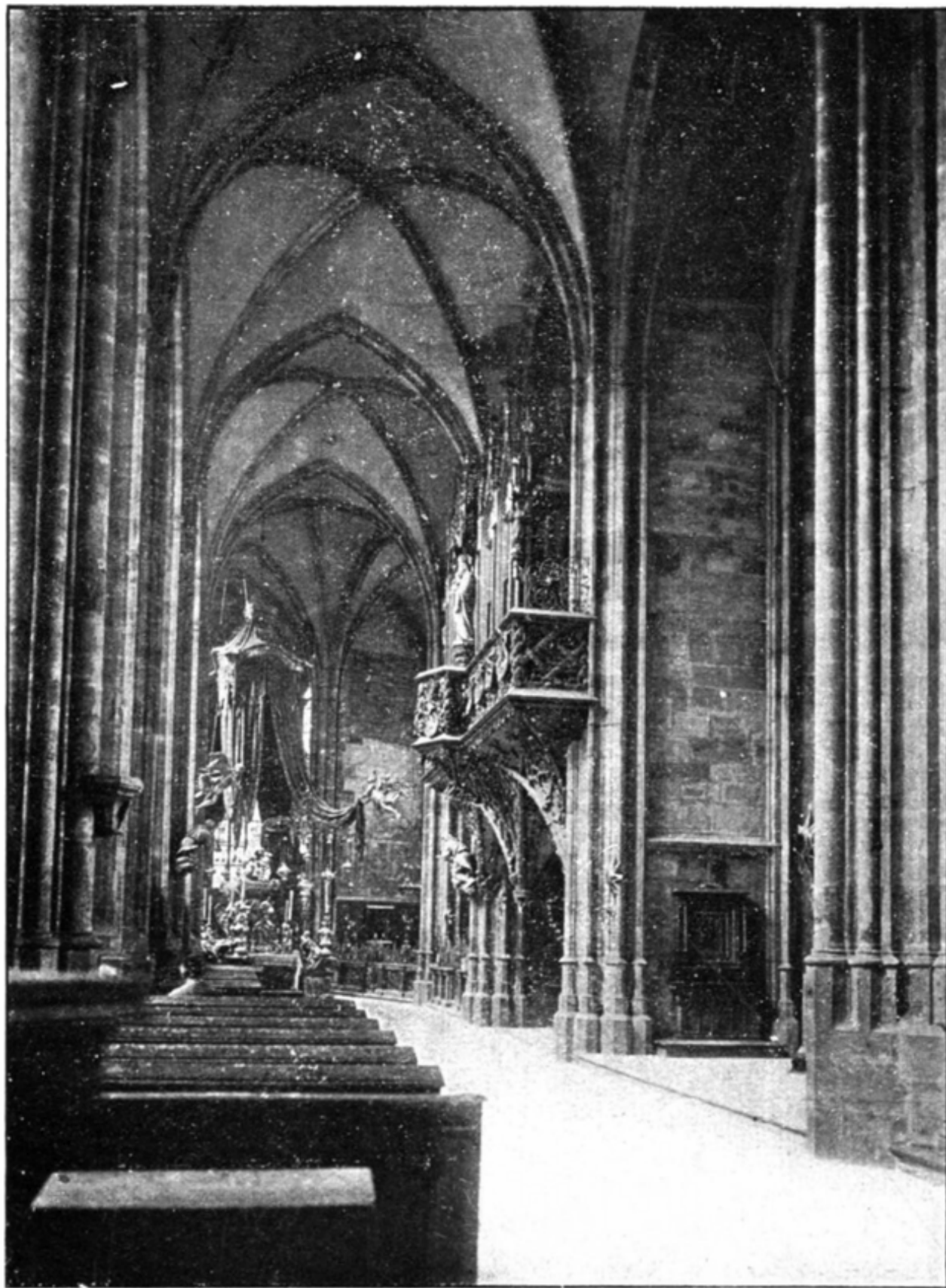
Vlevo část kaple sv. Kříže, uprostřed východní strana kaple sv. Ondřeje soltářem od Achtermanna a s malbami od Sequense; vpravo náhrobek Jiřího Popela z Lobkovic († 1590).

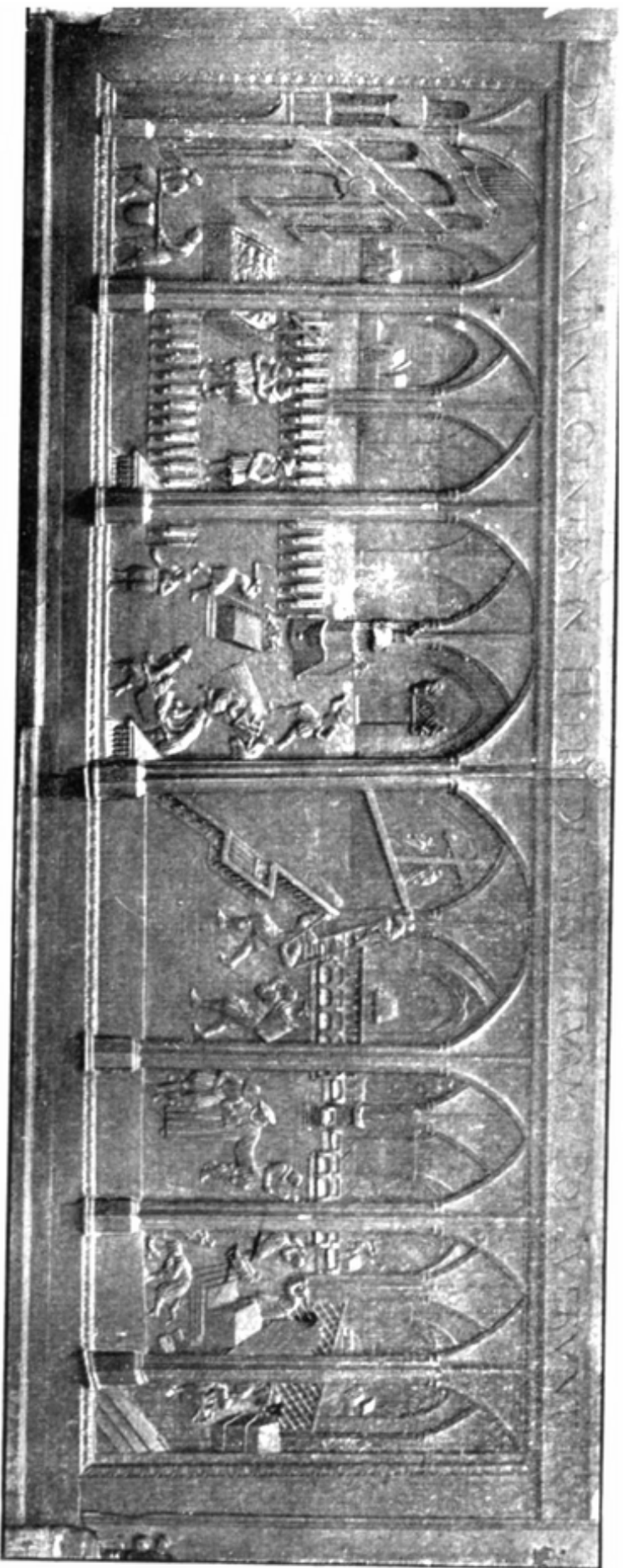
Oltář v kapli sv. Kříže.

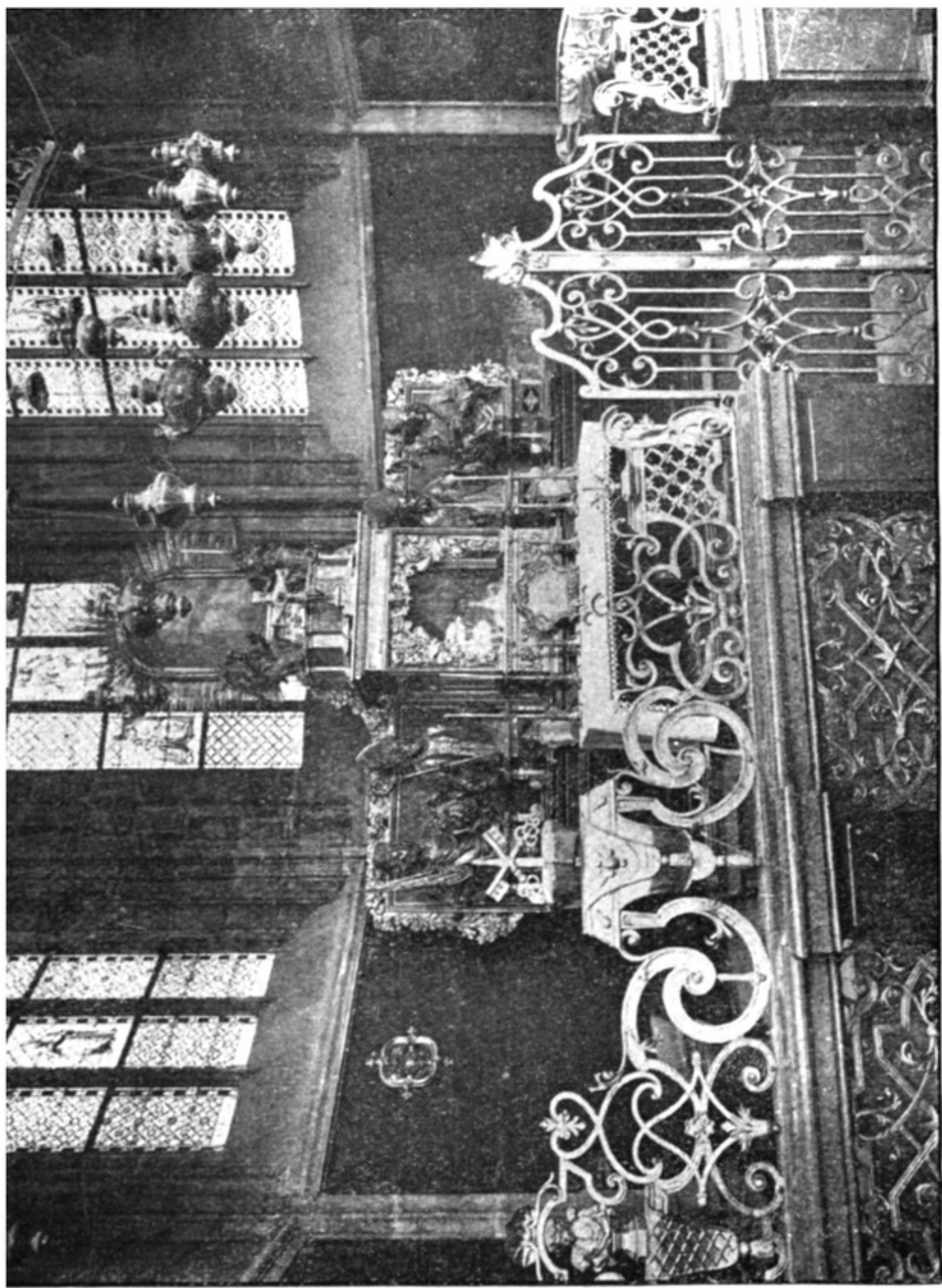
Obraz tváře Kristovy.

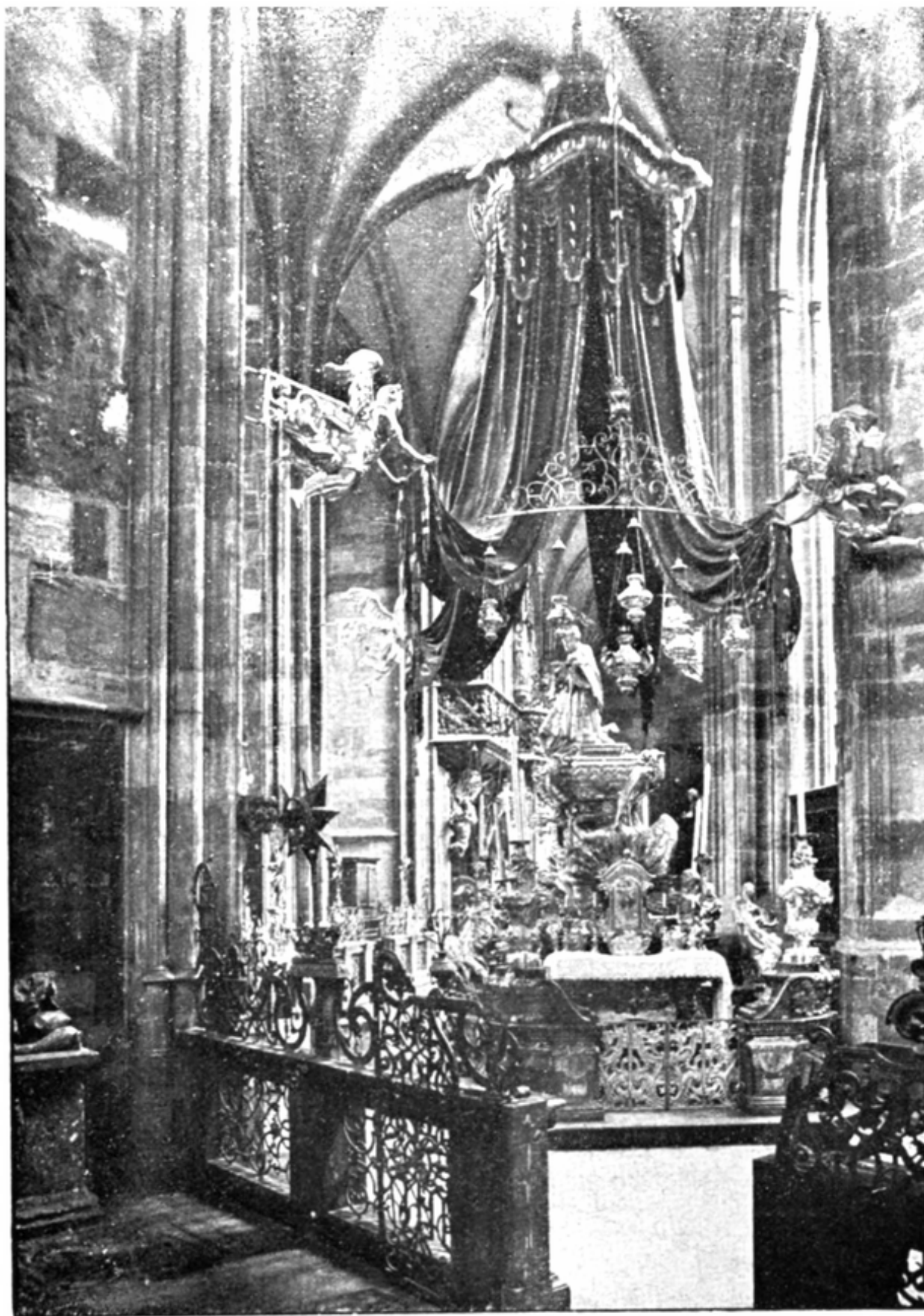
{Pohled do jižní postranní lodi. Vlevo náhrobek sv. Jana Nep., vpravo královské oratorium a část kaple sv. Kříže.

Relief znázorňující zpusťování chrámu Svatovítského roku 1619.

Schránka s ostatky sv. Vojtěcha a stříbrná poprsí sv. patronů českých z r. 1669 v kapli sv. Jana Nep.

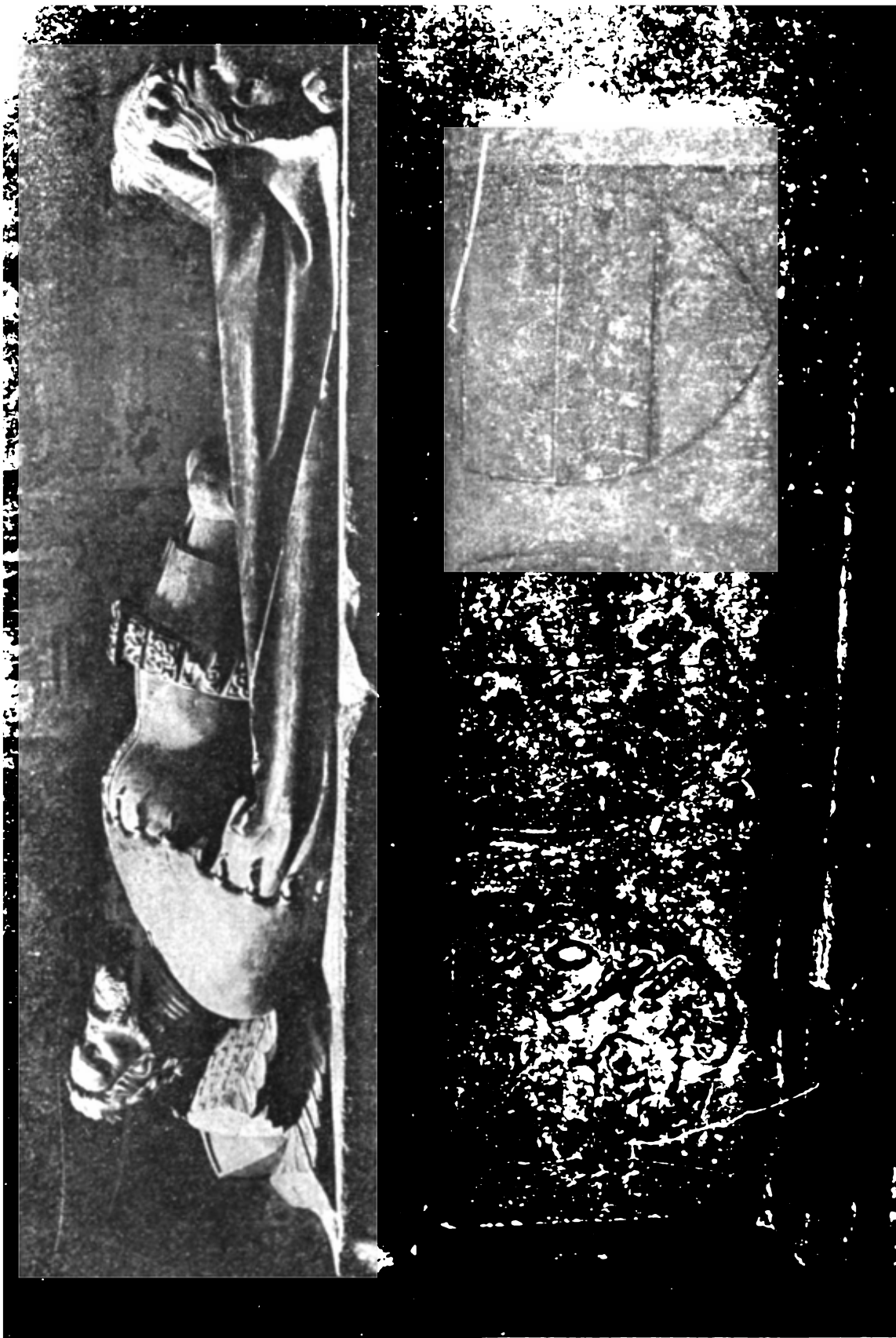
Náhrobek sv. Jana Nepomuckého. Pohled od východu.

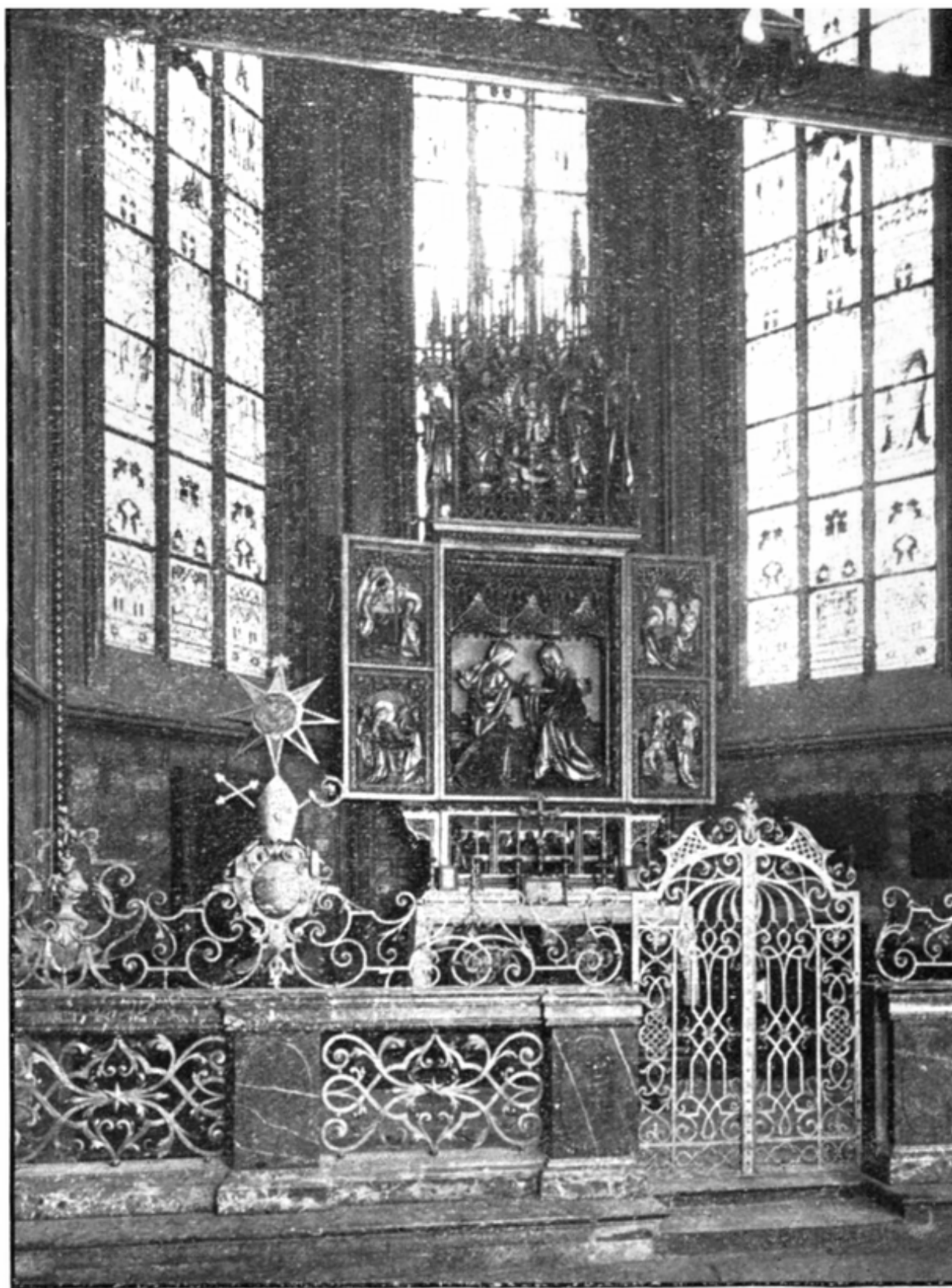
Náhrobek sv. Jana Nepomuckého. Pohled od jihu.

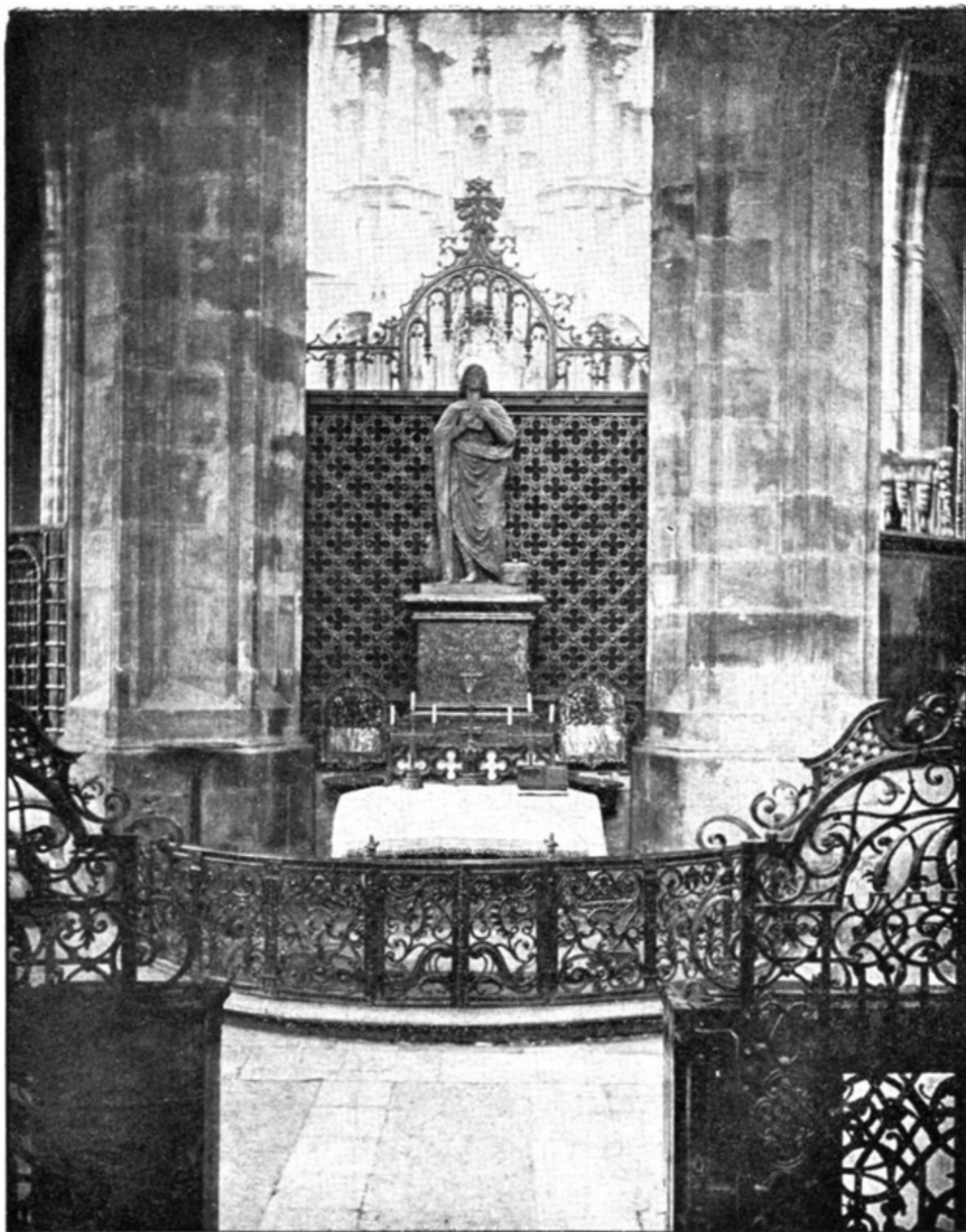
Vnitřek kaple sv. Ostatků.

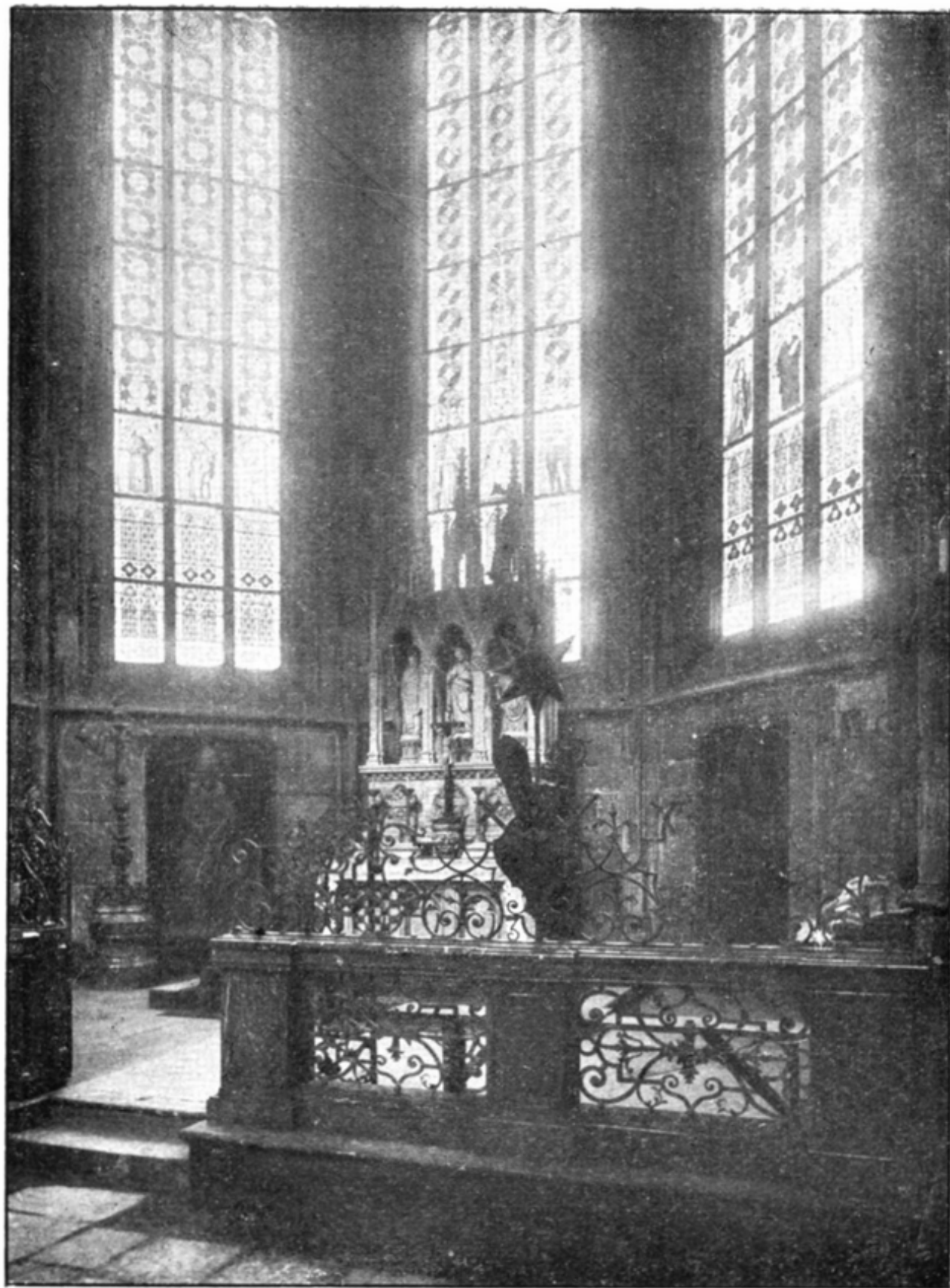
Náhrobek krále Přemysla Otakara II. († 1278) v kapli sv. Ostatků.

Kaple P. Marie s oltářem od prof. Jana Kastnera.

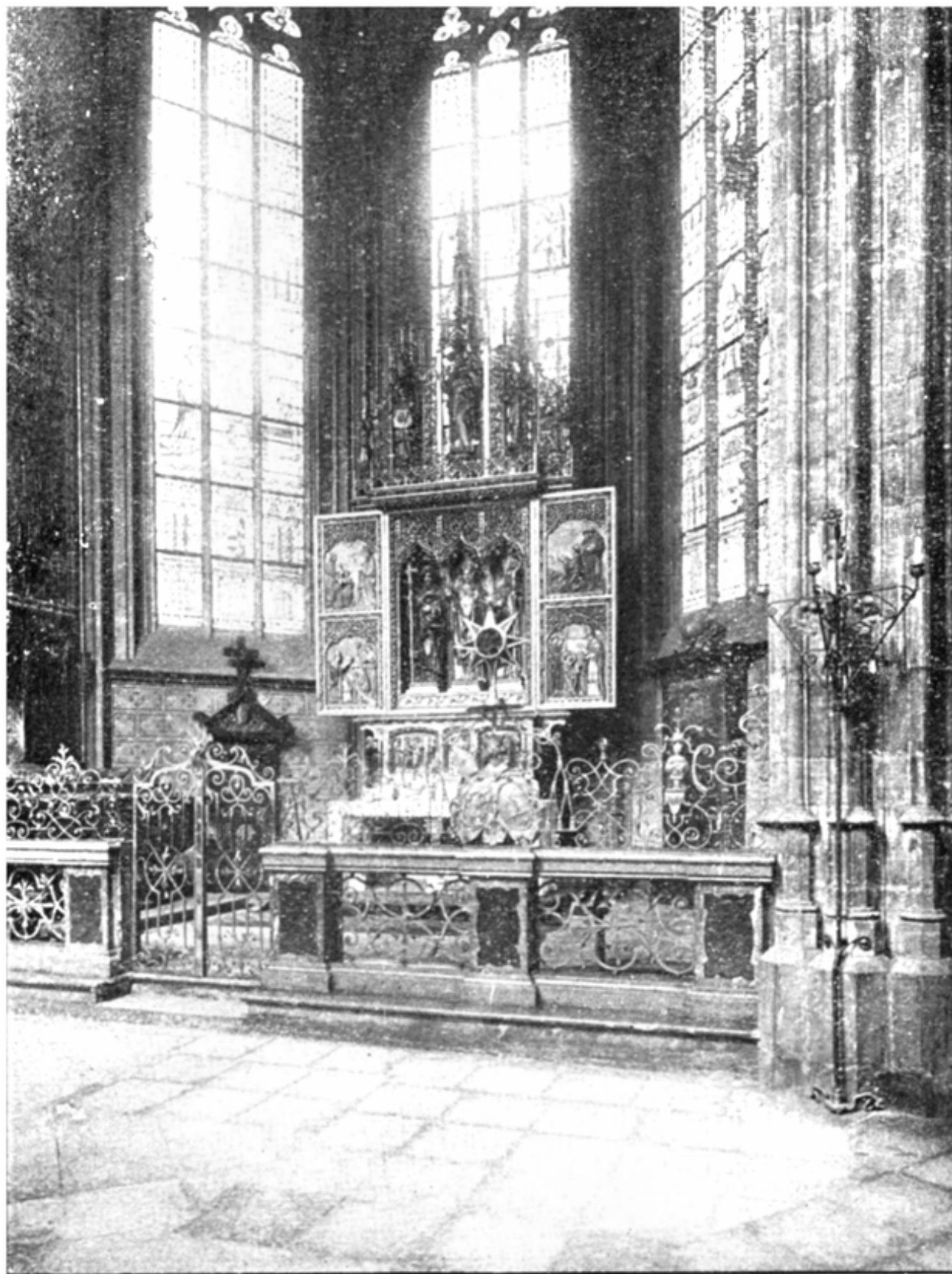
Náhrobek svatého Víta.

Vnitřek kaple sv. Jana Křtitele.

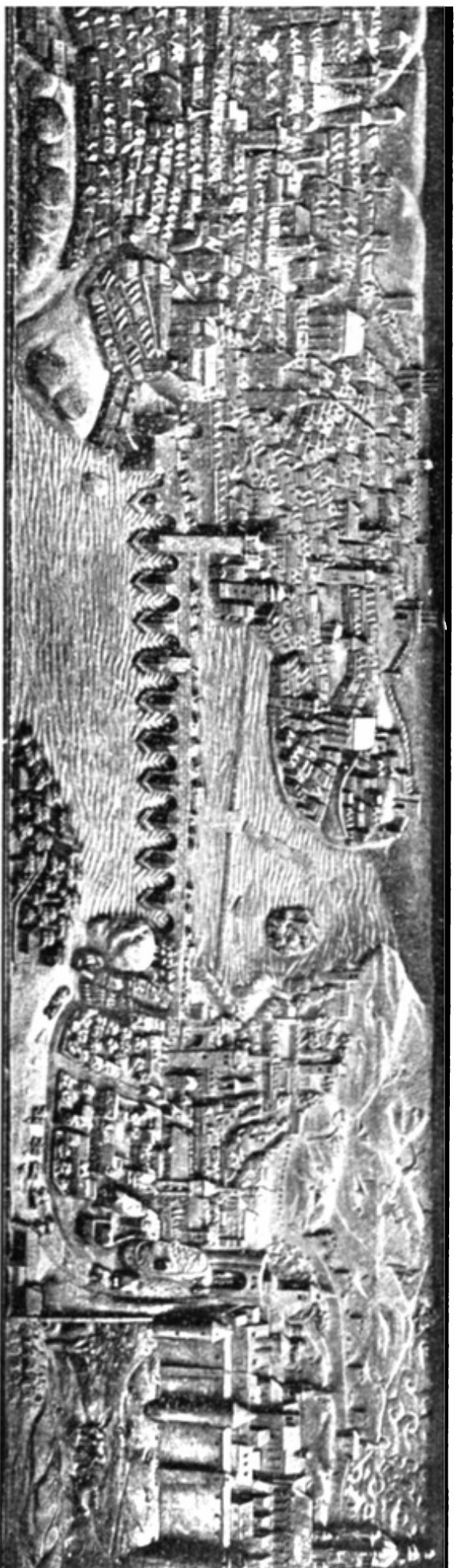
Bronzový svícen (noha ze XII. stol., hořejší část z r. 1641) v kapli sv. Jana Křtitele. — Vpravo náhrobek arcibiskupa Martina Medka.

Kaple arcibiskupská. Oltář dle nákresů arch. Jos. Mockra zhotovil r. 1893
řezbář Václav Mráz; sochy a reliéfy pocházejí od prof. Jana Kastnera.

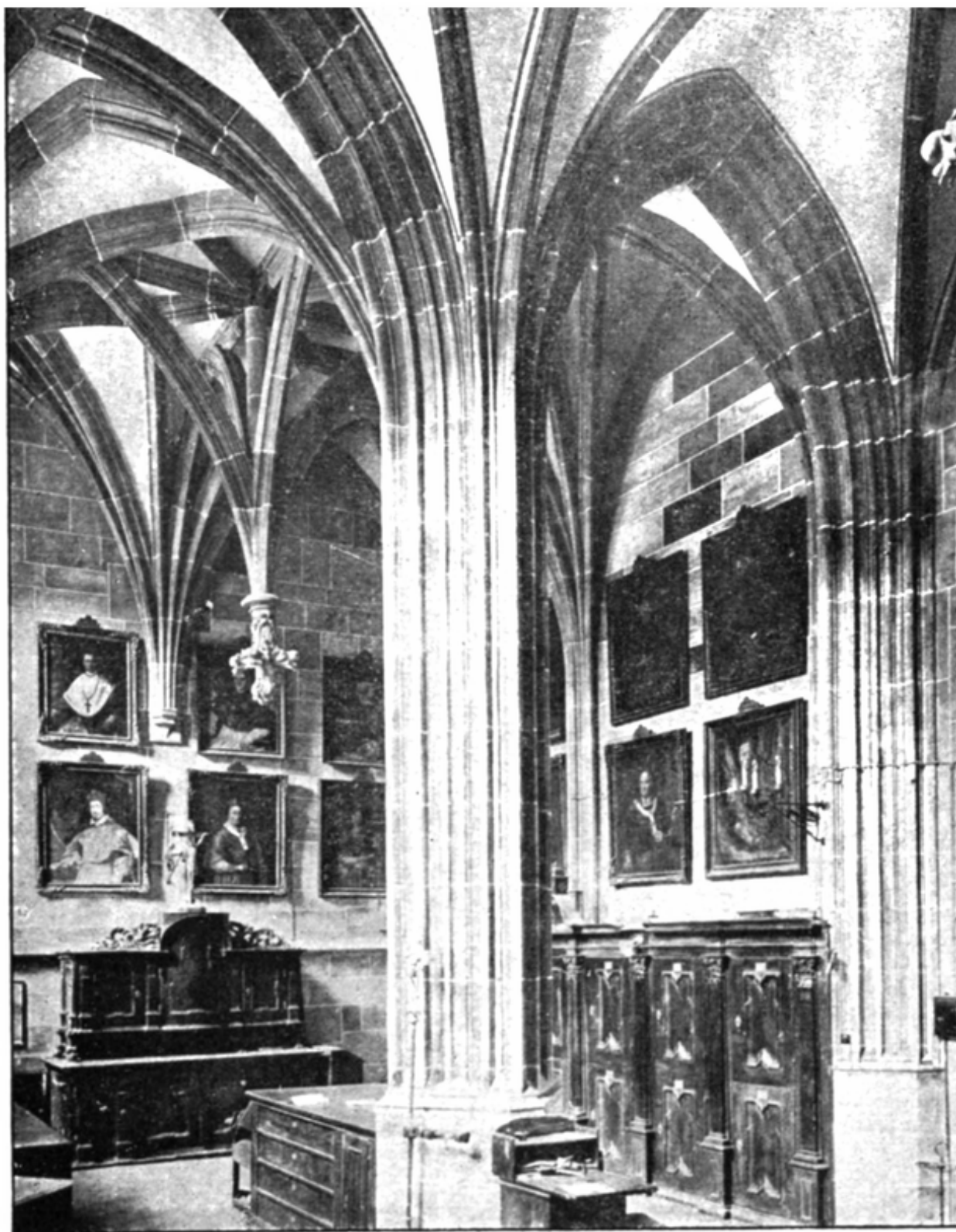
Pomník kardinála Bedřicha Schwarzenberka od Jos Myslbeke.

Útěk zimního krále Bedřicha Falckého z Prahy roku 1620.
Zhotovil řezbář Jiří Bendl.

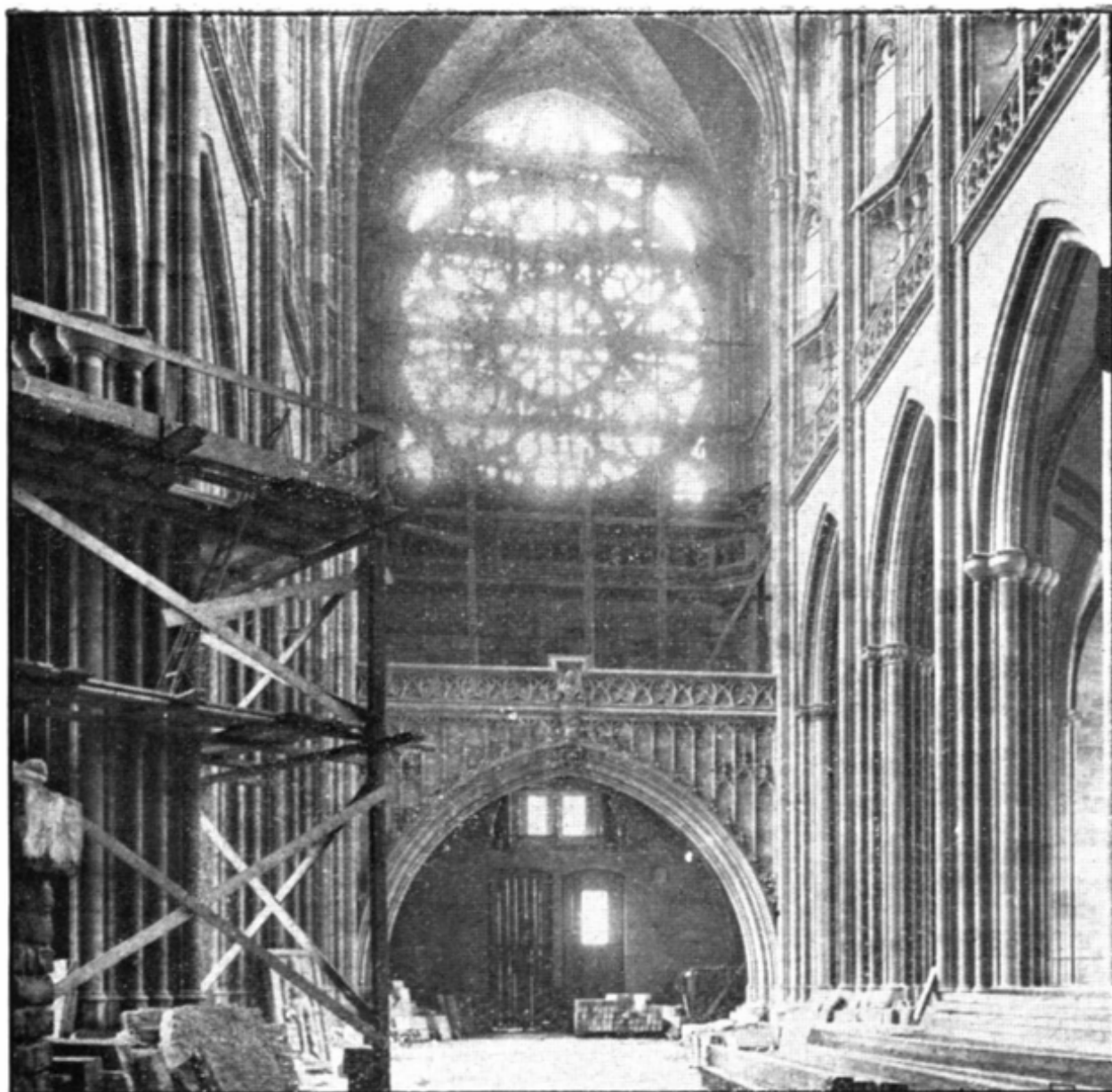
Vnitřek kaple sv. Anny.

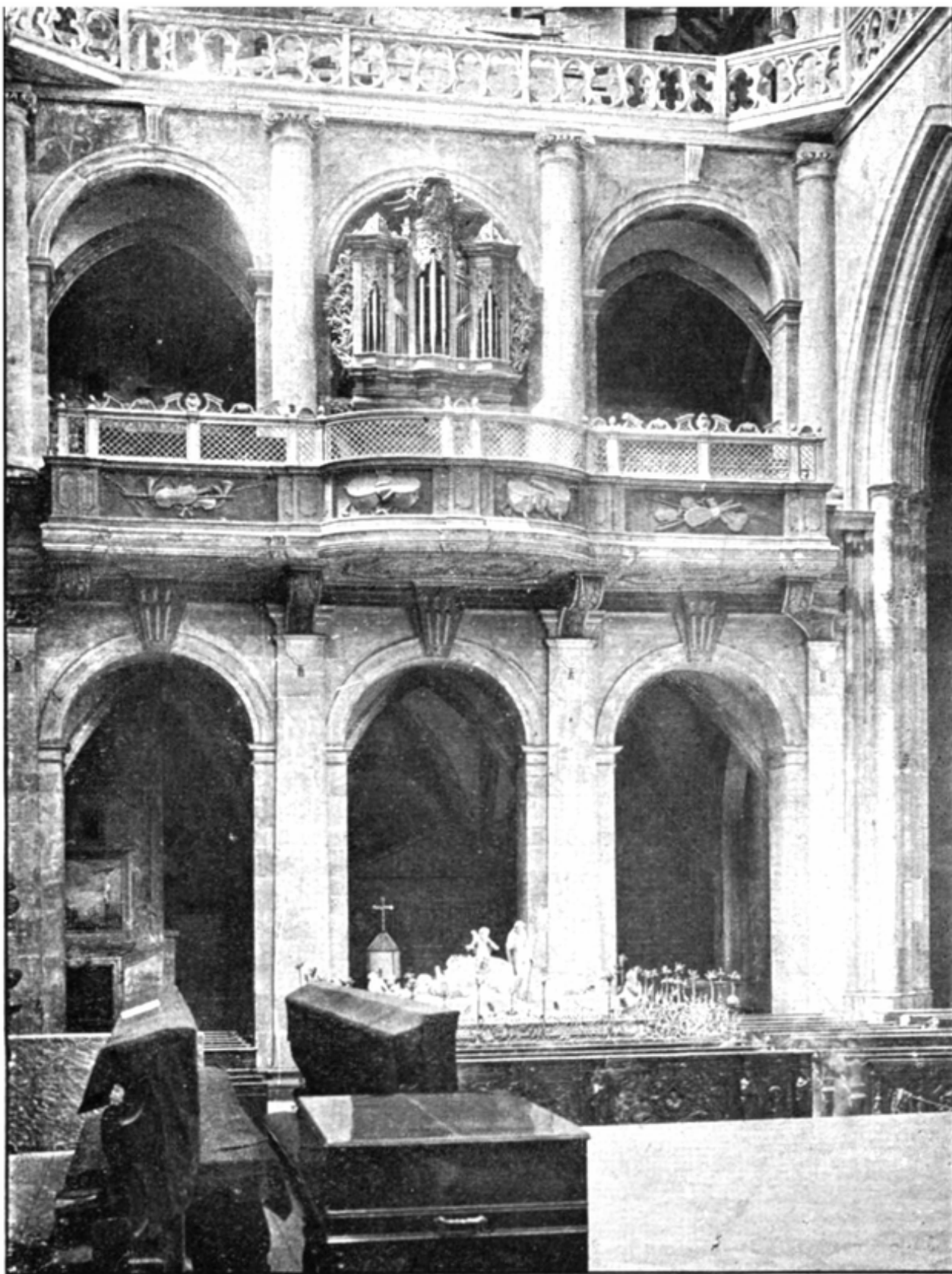
Vnitřek sakristie. Na stěnách podobizny arcibiskupů Pražských.

Vnitřek kaple sv. Zikmunda.

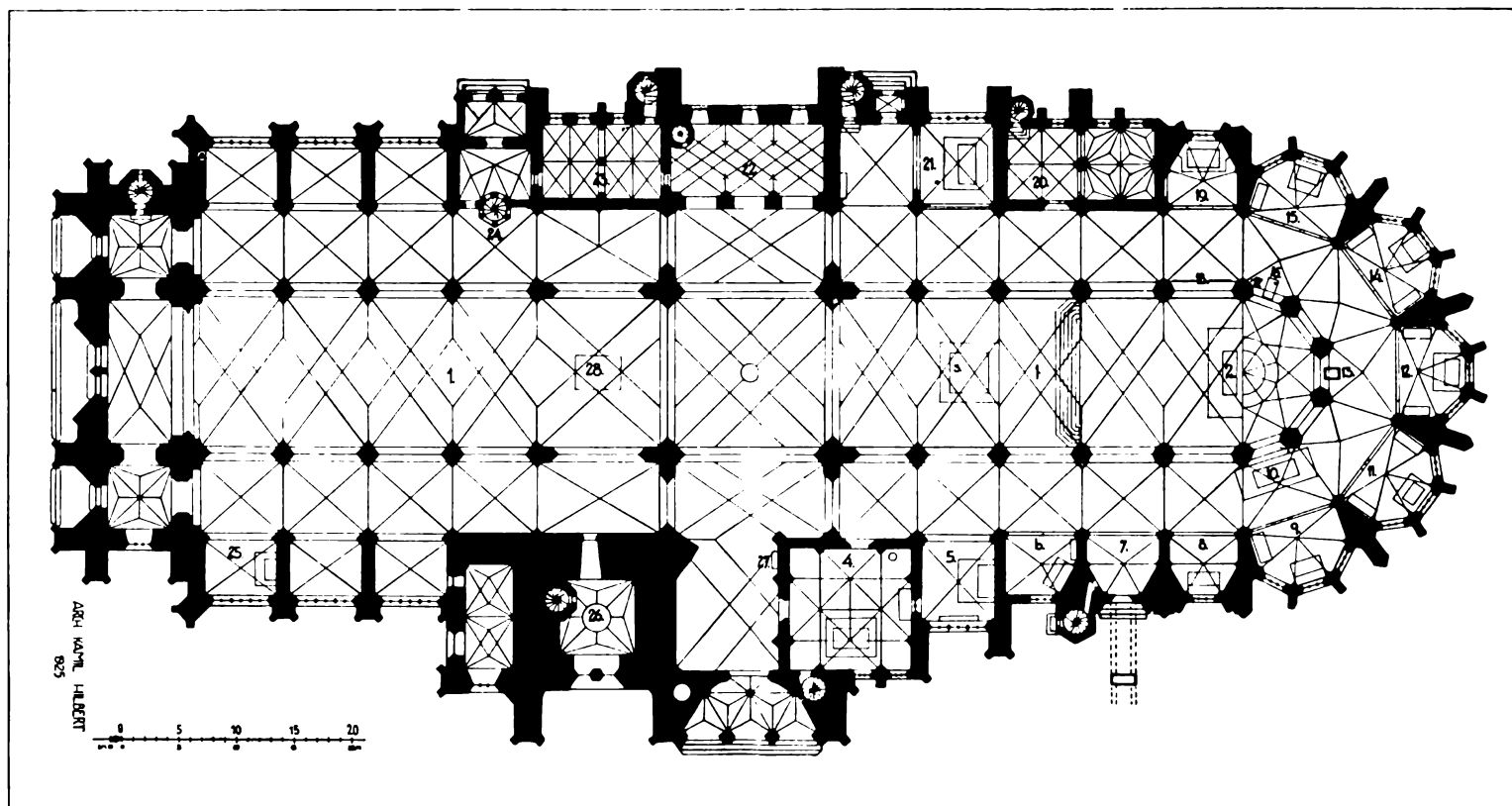
Vnitřek nové části chrámu.

Wohlmutova kruchta; pohled na ni v dřívějším umístění, kdy uzavírala starou část kostela.

Vnitřek kaple sv. Lidmily.

1. Střední lož.	8. Kaple Valdštynská.	15. Kaple arcibiskupská.	23. Nová sakristie.
2. Hlavní oltář.	9. Kaple sv. Jana Nepom.	16. Pomník kardinála Schwarzenberga.	24. Schodiště k místnostem chrámového pokladu.
3. Královská hrobka.	10. Náhrobek sv. Jana Nepom.	17 a 18. Reliéf Útěku zimního krále	25. Kaple sv. Lidmily.
4. Kaple sv. Václava	11. Kaple sv. ostatků.	19. Kaple sv. Anny.	26. Veliká věž.
5. Kaple sv. Ondřeje.	12. Kaple P. Marie.	20. Stará sakristie.	27. Památník padlým.
6. Kaple sv. Kříže.	13. Náhrobek sv. Víta.	21. Kaple sv. Zikmunda	28. Místo, kde býval hrob sv. Vojtěcha.
7. Oratorium královské.	14. Kaple sv. Jana Křtitele.	22. Wohlmutova kruchta.	